

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

На тему:

**«Інноваційний розвиток підприємства та шляхи його забезпечення»
(на матеріалах ТОВ «ВАТ Олімп»)**

Виконала: здобувач першого рівня вищої
освіти, групи 401_ЕП
Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»
Кондратович С.С.
Керівник: Бойко Л.М.
Рецензент:

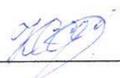
Полтава – 2021 р.

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

(охорона праці)

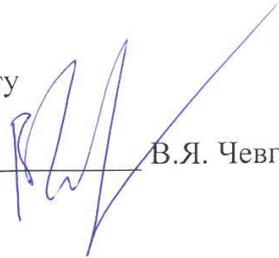
07.06.2021 р. Биба В.В.

Здобувач 15.06.2021 р. Кондратович С.С

Керівник роботи 15.06.2021 р. Бойко Л.М.

Нормоконтроль 15.06.2021 р. Бойко Л.М.

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри 18.06.20 р. В.Я. Чевганова

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

ступінь вищої освіти «бакалавр»

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки, підприємництва
та маркетингу

В.Я. Чевганова

“ 3 ” _____ 03 2021 року

З А В Д А Н Н Я **НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА**

Кондратович Софія Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Інноваційний розвиток підприємства та шляхи його забезпечення (на матеріалах ТОВ «ВАТ Олімп»)

керівник роботи Бойко Л.М., д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ 03 ” 03 2021 року № 158 ф а

2. Строк подання здобувачем роботи 14.06.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Розділ 1. Ключові поняття інноваційного розвитку. Розділ 2. Основні прийоми функціонування та аналіз економічних і фінансових показників діяльності підприємства ТОВ «ВАТ Олімп». Розділ 3. Шляхи вдосконалення інноваційного розвитку на підприємстві ТОВ «ВАТ Олімп». Висновки та пропозиції. Глосарій. Список використаних джерел.

5. Перелік графічного матеріалу:

Ілюстративний матеріал у кількості 10 аркушів представлений у
Додатку 1

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Биба В.В., к.т.н., доцент	21.05.21 	26.05.21

7. Дата видачі завдання 26.04.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	26/04–09/05	30%
2	Аналітична частина	10/05–23/05	60%
3	Проектна частина	24/05–06/06	88%
4	Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	07/06–13/06	95%
5	Рецензування та підготовка до захисту	14/06–20/06	100%
6	Захист випускної роботи бакалавра	22/06–27/06	+

Здобувач

(підпис)

Кондратович С.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Бойко Л.М.
(прізвище та ініціали)

Примітки:

31. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).

32. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).

33. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Кондратович С.С. Інноваційний розвиток підприємства та шляхи його забезпечення (на матеріалах ТОВ «ВАТ Олімп»). Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021 рік.

Робота містить 117 сторінку, 10 таблиць, 6 рисунків, 80 найменування використаних джерел, 4 додатків.

Об'єктом дослідження є діяльність підприємства ТОВ «ВАТ Олімп».

Метою роботи є обґрунтування теоретико-методологічних положень, та розробка практичних рекомендацій щодо інноваційного розвитку підприємства. У кваліфікаційній роботі проведено аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ «ВАТ Олімп».

У роботі визначено значення інноваційної діяльності та її вплив на саме підприємство. Розглянуто основні економічні показники, що характеризують діяльність підприємства, та також розглянуто, які методи оцінки інноваційної діяльності доцільно використовувати. Визначено основні причини, чому ТОВ «ВАТ Олімп» не застосовує інноваційну розвиток на підприємстві.

Одержані результати доцільно використати у практичній діяльності досліджуваного підприємства та сприяти підвищенню ефективності його функціонування.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність підприємства, показники, методи оцінки.

Abstract

Kondratovych S.S. Innovative development of the enterprise and ways of its maintenance (on materials of LTD "VAT OLIMP"). Qualifying work of a bachelor for obtaining the first level of higher education in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange". - Poltava: National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", 2021.

The work contains 117 pages, 10 tables, 6 pictures, 80 names of used sources, 4 applications.

The object of the study is the activity of the enterprise LTD "VAT OLIMP".

The purpose of the work is substantiation the theoretical and methodological provisions, and to develop practical recommendations for innovative development of the enterprise. In the qualification work the analysis of the basic economic indicators of activity of LTD "VAT OLIMP" was carry out.

The importance of innovative activity and its influence on the enterprise was determined in the work. The main economic indicators characterizing the activity of the enterprise are considered, and also what methods of evaluating innovation should be used. The main reasons why LTD "VAT OLIMP" does not apply innovative development at the enterprise are determined.

It is advisable to use the obtained results in practical activities of the studied enterprise and contribute to the increase its efficiency.

Key words: innovation, innovative activity of the enterprise, indicators, evaluation methods.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1 Ключові поняття інноваційного розвитку.....	9
1.1 Сутність інноваційного розвитку підприємства.....	9
1.2 Характеристика, склад і структура інноваційного розвитку підприємств.....	15
1.3 Класифікація напрямків інноваційного розвитку підприємств.....	20
1.4 Методи оцінки інноваційного розвитку підприємств.....	26
Розділ 2. Основні принципи функціонування та аналіз економічних і фінансових показників діяльності підприємств ТОВ «ВАТ Олімп».....	34
2.1 Аналіз стану інноваційного розвитку в Україні.....	34
2.2 Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «ВАТ Олімп».....	39
2.3 Аналіз економіко-фінансових показників діяльності підприємства та оцінка тенденції їх змін.....	42
2.4 Стан охорони праці на ТОВ «ВАТ Олімп».....	48
Розділ 3. Шляхи вдосконалення інноваційного розвитку на підприємстві ТОВ «ВАТ Олімп».....	60
3.1 Аналіз та оцінка інноваційного розвитку на підприємстві.....	60
3.2 Пропозиції та основні напрями поліпшення інноваційного потенціалу на підприємстві.....	64
3.3 Формування сприятливого інноваційного клімату в галузі.....	74
Висновки та пропозиції.....	80
Глосарій.....	84
Список використаних джерел.....	88
Додаток А. Бухгалтерська та статистична звітність за 2017 р.	97
Додаток Б. Бухгалтерська та статистична звітність за 2018 р.	102
Додаток В. Бухгалтерська та статистична звітність за 2019 р.	104
Додаток Г. Ілюстративний матеріал до роботи.....	108

ВСТУП

Актуальність цієї теми пов'язана з тим, що на сьогоднішній день ефективні інновації та управління ними є основою для успіху будь-якої країни, підприємства та галузі. Інновації сприяють економічному, політичному, технологічному та соціальному розвитку суспільства.

Основою економічного розвитку підприємства є інноваційний процес, який формує якісні та кількісні зміни в системі матеріального виробництва. Тому прискорення темпів економічного розвитку та забезпечення його сталого розвитку стало одним із пріоритетних завдань, що стоять перед вітчизняними підприємствами. Сьогодні успішне вирішення цієї проблеми пов'язане із швидким розвитком інновацій.

Розгляд нових методів та методологічних досліджень інноваційної діяльності, впровадження нових інноваційних принципів та виявлення внутрішніх перешкод, що враховують інновації в організаціях, передбачає необхідні передумови ефективності та прибутковості підприємств та всієї економіки.

Метою роботи є вивчення теоретичних і методологічних засад та практичних пропозицій щодо формування на підприємстві механізмів інноваційного розвитку.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення таких питань:

- розглянути сутність та значення інноваційного розвитку підприємства;
- розглянути стан інноваційного розвитку в Україні;
- переглянути теоретичні положення щодо визначень інноваційного розвитку підприємства;
- розглянути напрямки та методи оцінки інноваційного розвитку промислових підприємств;
- провести аналіз інноваційного розвитку підприємства;
- запропонувати напрямки поліпшення інноваційного потенціалу на підприємстві та визначити напрями формування сприятливого інноваційного клімату в галузі підприємства;

Об'єктом дослідження є інноваційний розвиток підприємства та шляхи його забезпечення на підприємстві ТОВ «ВАТ Олімп».

Предметом дослідження є розроблення напрямів поліпшення інноваційного потенціалу та формулювання інноваційного клімату в галузі ТОВ «ВАТ Олімп».

Методи дослідження. В процесі завершення дипломної роботи вищої освіти першого рівня (бакалавра) використовуються такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

- теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – використовується для представлення сутності поняття «інновації» та «інноваційна діяльність підприємств»;
- системного аналізу, індукції та дедукції – використовується для впровадження ефективності комплексного методу, що передбачає визначення інноваційної діяльності підприємства;
- компаративного аналізу – використовується в процесі визначення найближчої методологічної оцінки ефективності інновацій, яка використовується у вітчизняних підприємств;
- наукової абстракції, аналізу ієрархії – застосовується для розвитку методологічного методу оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства.

А також в ході виконання даної роботи було запропоновано дві стратегії диверсифікованого зростання, а саме: «конгломеративна диверсифікація» та «горизонтальна диверсифікація». Ці стратегії дозволяють підприємству зосередитись на виробництві, використовуючи наявні можливості підприємства та розширення асоціації з інноваційних продуктів у пункті призначення. Ці всі методи та стратегії доцільно використовувати на підприємстві, щоб підвищити інноваційний розвиток продукції та самого підприємства.

Також ми визначали, чи підприємство використовує стратегічні напрями інноваційного розвитку, яким чином здійснюється реалізація інновацій на підприємстві і які причини цьому є. Яким рівнем характеризується підприємство та який обсяг ресурсів, що призначений для здійснення інноваційної діяльності. На якому рівні знаходиться управлінська складова, чи володіє підприємство інноваційним потенціалом. Що саме заважає здійснювати інноваційну діяльність підприємству.

Для одержання аналітичної інформації були застосовані дані статистичної звітності, бухгалтерська звітність підприємства. Теоретичною основою дослідження є робота провідних науковців у країні та за кордон, що розглядали питання інноваційного розвитку підприємницької діяльності.

Наукова цінність цієї роботи та отриманих результатів - це розробка рекомендацій та пропозицій щодо створення, впровадження та оцінки ефективності програми інноваційного розвитку у вирішенні теоретичних та практичних проблем управління підприємством.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає у тому, що пропозиції та методологічні підходи, представлені у роботі, дозволяють посилити обґрунтованість як процесу інноваційного розвитку підприємства в цілому, та їх окремих елементів та інструментів їх реалізації.

Результати проведеного дослідження дадуть змогу дійти висновку, що підприємство повинне сформулювати стратегії розвитку, що включають напрями інноваційного розвитку. Також визначимо, що підприємство повинне здійснювати дослідження ринку інноваційної продукції, а також розробку стратегій просування продукції на ринок, так як на даний момент підприємство ТОВ «ВАТ Олімп» цього не здійснює. Визначимо, що підприємство повинне оцінювати, досліджувати та впроваджувати системи постійного вдосконалення процесів та продуктів, що широко використовуються за кордоном. Зокрема на ТОВ «ВАТ Олімп» було прийнято на розгляд питання щодо впровадження у виробництво інноваційного продукту.

РОЗДІЛ 1

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сутність інноваційного розвитку підприємства

Основна умова досягнення довгострокового позитивного рівня економічного розвитку як економіки, а також країн взагалі, так і окремих її підприємств, є активною інноваційною та інвестиційною сферою діяльності. Завдяки міжнародним фінансовим організаціям, представлених у професійних виданнях, загалом Україна відноситься до країн з низьким рівнем у експорті високотехнологічної продукції (5%), цей показник в середньому досягає у світі 21% (Філіппіни 65, США 32, Ірландія 41, Росія 13 %) [1].

Після аналізу державної політики у розвитку розвинених країн у галузі інновацій у ступені державного регулювання можна розділити дві сфери. У Великобританії, в якому зазначається найменше втручання у стан економіки, особливо в інноваційній діяльності, в інших у Франції, де інноваційний процес підтримується всіма можливими методами. Ця так звана модель розвитку англо-американської інновації характеризується повною автономією та підприємництвом незалежності від інноваційної діяльності. Самі ринкові механізми слугують розвитку інноваційного процесу. Стан основних зусиль визначається загалом розвитком ринкового середовища [1].

В інноваційному розвитку «франко-японська модель» є другою сферою інноваційного потенціалу, яка характеризувалася значним впливом держави для розвитку інноваційного процесу, окремо і неринковими методами — шляхом субсидій підприємствам і організаціям та прямих дотацій, які виконують інноваційну діяльність [2].

У цілому ці моделі є спільними в тому, що стан інноваційної політики здійснюється за допомогою прямих і непрямих керівних принципів стимулювання, вони до певної міри є в кожній країні, звертаючи увагу, до якого полюсу прагне

національна інноваційна політика. Перша модель в основному передбачає непрямі методи для стимулювання інноваційної діяльності, тоді як друга характеризується узагальненням з використанням прямих методів інноваційного стимулювання. Однак жодна з цих моделей не використовується країнами у чистому вигляді.

В Україні інновації ще не стали відповідним інструментом для підвищення конкурентоспроможності. Вони залишаються актуальними в процесі переходу до інноваційної моделі розвитку, яка повинна бути вдосконалена з огляду на сучасні зовнішні та внутрішні виклики.

В Україні існують такі типові інноваційні моделі економічного розвитку:

1) модель ресурсів без високотехнологічного виробництва (ресурси природи → виробництво → гроші);

2) інноваційна модель (перетворення грошей на дослідження в знання перетворить знання на навички робітників та інновації → перетворення інновацій на товар → гроші);

3) інтелектуально-донорська модель (Скорочена версія моделі 2, з якої вилючена стадія виробництва) [3].

Практика провідних країн із порівняльним рівнем світового економічного розвитку та ефективності свідчать про те, що модель економічного відтворення, є найефективнішим. Однак сьогодні в Україні переважають перша і третя моделі: модель ресурсів без високотехнологічного виробництва та інтелектуально-донорська. Ці моделі відносно неефективні зі стратегічною точкою зору, оскільки призводять до вичерпання національних ресурсів, втрачають виробничі фактори зовнішньої національної економіки та неможливість забезпечити високий рівень добробуту.

Відповідно до класифікації Всесвітнього економічного форуму (Global Competitiveness Index, GCI), Україна впала на дві позиції у світовому індексі конкурентоспроможності через низький рівень ВВП за рахунок населення за останні два роки, опустившись на 85 місце серед 141 країни [4]. Але за рейтингом «Глобальний інноваційний індекс 2020» згідно з дослідженням про Global Innovation Index 2020., Україна посідає 45-те місце з 131 країн, тим саме,

покращивши на дві позиції показник 2019 року Це показує, що для інноваційного розвитку існує певна основа.

Взаємозв'язок між постіндустріальними та неоіндустріальними етапами економічного розвитку, спільними проблемами та критеріями їх ідентифікації є об'єктом досліджень багатьох вчених: Ляшенко В.І. з співпрацею [5], Є.М. Воробйов, Т.І. Демченко [6]. Бондарець М.В. провів детальний аналіз концепцій неоіндустріалізації, яка у всьому світі була сформована з часом [7].

Питанню деіндустріалізації української економіки та необхідності активної промислової політики останнім часом приділяється велика увага [8, 9]. Однак оцінка стадії українського економічного розвитку з точки зору постіндустріалізації чи неоіндустріалізації залишається відкритим питанням. Важливість оцінки залежності від потреб у виявленні цих послуг, які можуть стати факторами економічного зростання, та методами вибору, додатковими для їх активізації на сучасному етапі.

В Україні складає 2,1 загальна оцінка етапу економічного розвитку, що відповідає за розвиток, який підкреслює результативність. Водночас економічна продуктивність України низька, рівень ВВП на душу населення відповідає лише перехідному етапу розвитку, орієнтованому на ефективність. Тому потрібно перейти до більш ефективного виробництва, що дозволить швидший перехід до постіндустріальної та нової промислової економіки [10].

Україна має низький рівень доступності фінансових ресурсів для їх просування в інноваційний процес. По-друге, організаційна форма не відповідає вимогам інноваційних систем вітчизняних виробників, і охарактеризується низьким рівнем гнучкості. По-третє, ступінь науково-технічних досягнень комерціалізації у більшості галузей національної економіки відносно низький, частина нової продукції у загальному обсязі виробництва знизилась. По-четверте, національне інноваційне та інвестиційне середовище є несприятливим, політика держави щодо підтримки та фінансування інновацій не є вдосконаленою та передбаченою законодавством, яка заохочує інновацій процес. По-п'яте, переважають вертикальні зв'язки, ніж горизонтальні у вітчизняній економіці [11]. По-шосте, здійснюється механічне перенесення іноземних моделей інноваційного

розвитку в українській реалії, без урахування спеціальних функцій ведення підприємницької діяльності в бізнесі. По-сьоме, рівень інноваційної активності промислових підприємств є низьким (розрив із провідними країнами інноваційного розвитку складає п'ять разів) [12]. По-восьме, малі підприємства мають високі інноваційні бар'єри.

Тому стадію розвитку української економіки можна охарактеризувати як роздвоєння («роздоріжжя»), з можливим виходом на найвищий етап неоіндустріального розвитку за умови, що економічна політика, орієнтована на освіту, науку та впровадження використовувати високотехнологічні галузі, створюючи привабливі умови для розширеного проекту розвитку техніки та інновацій, їх комерціалізація та впровадження через інститут розвитку, створення науково-інноваційної системи та інтеграції зі світовими дослідницькими мережами.

Для того, щоб уточнити сенс будь-якого визначення, рекомендується переглянути існуючі визначення, а також розглянути усталене значення та/або етимологію слова чи слів, що утворюють саме поняття.

Розглянувши Закон України «Про інноваційну діяльність» ми бачили, що закон визначає правові, організаційні та економічні принципи національного інноваційного огляду в Україні, встановлює форму заохочення держави до інноваційного процесу та має на меті підтримку розвитку української економіки за допомогою інновацій. Відповідно до цього закону, різні суб'єкти господарювання, що реалізують інноваційні проекти в Україні, та підприємство, що управляють власністю, мають інноваційний статус та мають державну підтримку [13].

Австрійський економіст Й. Шумпетер вперше представив поняття «інновація», який у своїх працях «теорія економічного розвитку» та «Цикли ділової активності» розуміє інновації як процеси технологічних змін для створення та застосування нових споживчих товарів, транспортних засобів та виробництва, нових ринків та галузевих стандартів [14].

Подальший розвиток суспільного виробництва розширив і поглибив його зміст. Автори в країні та за кордоном пропонують різні варіанти визначення поняття «інновація». Наприклад, Рікі В.Гріффін, професор Американського університету,

трактує інновації як організацію, яка розробляє та впроваджує нові продукти, послуги або забезпечує нові види використання наявних продуктів [15]. Багато авторів трактують інновації як комерційне поглинання нових ідей, перетворення її на певні предмети: розвиток машини чи апарата на підставі нового технічного положення, здійснення змін у техніці та ін.

У науковій літературі українських підприємств зараз часто використовуються такі терміни, як «інновації», «новації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», а також, зважаючи на різноманітність думок, щодо питання визначення економічного значення цих термінів актуальні на цей момент.

Багато вчених визначають суть інновацій, наголошують на одержанні певних результатів від їх реалізації. Можна вважати, такий підхід є не правильним, оскільки бажані ефекти впровадження інновацій можна і не одержати. В ринкових умовах всі інновації виконуються відповідно під впливом невизначеності. Чим довший процес інновацій, тим важче прогнозувати ринкові умови, тому інноваційний продукт може бути неконкурентоспроможним.

Дослідження різних визначень поняття «інновації» дозволило створити власне бачення на цю категорію, яка узагальнює багато провідну думку вчених і глибше відкриває економічну сутність значення «інновація». Інновації на підприємстві можна зрозуміти як кінцевий результат інноваційного процесу впровадження інновацій, які за рахунок інвестицій втілилися у нові чи покращені продукти (послуги), технології, методи виробництва та збуту.

Запропоноване визначення поняття «інновація» включає такі різновиди, як «новація» і «інноваційний процес».

Також не існує єдиного визначення поняття «новація». Так, Н.В. Краснокутська вважає новацію наслідком інтелектуальної діяльності, яка відображається новизною, у нових процесах, відкриттях, товарах, процесах, яка відрізняється від попередніх випадків [16].

А.В. Тичинський розуміє новацію, як творчий погляд в виробничо-технічній діяльності, який може стати інновацією в майбутньому [17].

П. Лелон чітко обґрунтував різницю між новацією та інновацією. За його словами, новацією є новий вид товарів, технологій та методів. Для того, щоб

інновація стала нововведенням (інновацією), її потрібно впровадити у виробництво [18].

Можна вважати, що новація – це продукт, створений інтелектуальною працею, що випускаються у вигляді торгової марки, знання, патенту, методичних рекомендацій, інноваційної пропозиції тощо. Тому новація перетворюється на інновацію через інноваційний процес. Досить багато дослідників називають початкову фазу інноваційного процесу науково-дослідною роботою, яка створює новацію. Вважають, що це не правильно, оскільки це компенсує саме поняття новацій. Інноваційний процес має такі фази, як впровадження та збут (реалізація), новацій, які вони з часом стають інноваціями.

Досить подібним до терміна «інноваційний процес» є поняття «інноваційна діяльність». Російський учений І.Балабанов загалом ототожнює ці два поняття [19].

А. Казанцев, П. Завлін, та Л. Мінделі визначають, що інновації - це процес впровадження ідей у новий або модифікований продукт, процес технологій, який представлений на ринку [20].

Якщо розглядати інновації в більш широкому розумінні, це, безумовно, доречно визначити інші фази, такі як експериментальне виробництво та експериментальний маркетинг, які дозволять ідентифікувати практичне значення інновацій, їх досконалість або потреба в вдосконаленні, можливість масове виробництво або відмова. Можливий завершальний етап інновації діяльності розглянути можливість розповсюдження нововведень, що передбачає передачу інновацій у різні країни та їх створення вона розширюється в різних галузях промисловості, здобуває нових споживчих властивостей і знаходить нові клієнтів.

Інноваційна діяльність на підприємстві – це постійний характер, який створюється безперервно і втілюється в появі нової продукції, методи організації виробництва, технологій, зокрема як інноваційний процес є явищем, спрямованим на перетворення конкретного новоутворення в інновації [21].

Можна вважати, що деякі вчені не бачать різниці між критеріями «інноваційний процес» та «інноваційна діяльність». Більше того, невелика кількість авторів, інноваційний процес вважають обширним поняттям, чим інноваційна діяльність, цей підхід можна вважати не доречним. Інноваційна

діяльність на підприємстві є постійною, тобто. Далі буде постійною і втілюється у вигляді нової продукції, тип організації виробництва, технологій та ін., тоді як інноваційний процес - це одноразове явище, що полягає у трансформації певної новації для інновацій [21].

Зараз розглянемо, що означає інноваційний розвиток економічного порядку на макрорівні і на мікрорівні, для того, щоб показати ефективність інноваційної діяльності, яка виникла на підприємстві та контролюється керівництвом. Наступні інноваційні системи на макро- та мікрорівні були визначені в науковій літературі.

- інноваційна система на макрорівні – розвиток інновацій, який здійснюється в межі однієї країни або її частини (регіон, область, край), інституційну засаду якої являє собою національна (державна) інноваційна політика.
- розвиток інновацій, що реалізується в межах однієї країни або її частин (регіону, області), інституційної основою якої є інноваційна політична держава.
- Інноваційна система на мікрорівні – розвиток інновацій конкретних підприємств, які розробляють та виробляють наукову продукцію, надають послуги для задоволення процесу інновацій (освіта, фінанси, юридична підтримка, інформація тощо) [22].

За системою управління інноваціями та її механізмом впливає велика частка внутрішніх та зовнішніх чинників та важелів. Тому до головних важелів зовнішнього характеру належить держава:

1. Макрорівень здійснює впровадження податкових привілеій; збільшення результативності роботи державних установ та державного апарату; поліпшення ділового середовища; створення технопарків, науково-технічне місто, яке відповідає вимогам національної економіки.
2. Мікрорівень – погашення частини відсотків за позиками на дослідження та розробки; формування інноваційних кластерів, що дає змогу спільному навчанню та ефективному обміну передовими практиками серед малих та середніх підприємств [23].

Внутрішні фактори полягають у створенні несприятливих стимулів на підприємстві для розвитку інноваційних навичок працівників. Інноваційна організація підтримує творчі процеси та надає перспективу для здійснення позитивно оцінених ідей для вдалого впровадження у виробництво. Аспектами внутрішньої мотивації та заохочення це ставлення та поведження керівників [24].

Отже, інноваційний розвиток - це зміна, спрямована на оновлення та підвищення ефективності процесу або продукту в якості, що забезпечує перехід на новий рівень організаційних систем. Основними способами вивчення сутності «інноваційного розвитку» є: дисципліна-технологія, де інновації та розвиток вважаються кінцевими результатами наукової або технологічної діяльності; інноваційний розвиток супроводжується функцією формування, впровадження, розповсюдження інновацій та реалізації проектів інновацій.

1.2. Характеристика, склад і структура інноваційного розвитку підприємства

Кожне з підприємств може успішно конкурувати на ринку товарів і послуг лише за умови використання нових товарів або процесів їх виробництва та споживання. Посилення конкуренції, яке ми спостерігаємо на світовому ринку сьогодні, падіння конкурентоспроможності вітчизняних підприємств вимагають їх інноваційного розвитку. Визначаємо головну особливість інноваційного розвитку підприємства.

Одними із головних характеристик інноваційного розвитку підприємства є:

1. Кількість і рівень економічної ефективності інновацій на підприємстві (ці параметри показують фактичні навички роботи з інноваціями персоналу підприємства, підсумки здійснення інновацій одержані з фактичного інноваційного потенціалу та наявної готовності працівників до змін)
2. Потенціал підприємств для розвитку та впровадження інновацій в умовах доступності інноваційних ресурсів.

Інноваційні ресурси - комплекс інтелектуальних, інформаційних, матеріальних, фінансових та інших ресурсів, які можуть бути використані для

розроблення нових ідей, для підготовки ідей до використання і для здійснення інновацій.

3. Підготовка персоналу підприємства до змін (розуміння працівниками сутності та наслідків інновацій, рівень їх розуміння рівня зацікавленості у результатах реалізації інновацій).

Основними характеристиками, що впливають на інноваційний розвиток як особливість економічних концепцій, є:

- 1) перманентність – впровадження інновацій у різні галузеві підприємства є постійним та безперервним процесом без кінцевої точки. Після досягнення цілей, поставлених на певному етапі, вимоги до очікуваних параметрів результативності та ефективності збільшуються.
- 2) спрямованість, закономірність та незворотність змін – визначають якісний перехід підприємства з одного стану до іншого, що розкривається цілеспрямованим користуванням інноваціями;
- 3) вихідне спрямування трансформації – фактичний перехід підприємства від меншого рівня до вищого, що відтворюється на макро- і глобальному щаблях як новий устрій технологій;
- 4) взаємодія та адаптація із зовнішнім середовищем – окремий суб'єкт господарювання впроваджує технологічний прогрес або успішні інновації інших організацій, щоб він міг приєднатися до світових тенденцій та отримати досвід, який є найкращим для інших суб'єктів у ланцюжку інноваційних трансформацій; одночасно ефективне впровадження інноваційних активів підприємства може стати найкращим елементом світової тенденції;
- 5) всеохоплюваність – орієнтованість як на новий продукт / послуги так і на способи виробництва та продажу (технологічні та організаційні інновації)

Рис.1.1. Основні особливості поняття «інноваційний розвиток підприємства»

Упорядкування факторів, які діють на розвиток інновацій:

- внутрішні і зовнішні;
- позитивні і негативні;
- прямі та непрямі (згідно зовнішнього середовища);
- постійно діючі та тимчасово діючі;
- чинники, які можна регулювати,
- та чинники, які регулюванню не піддаються.

Нинішні дослідження показують, що найважливіший вплив на інноваційний розвиток підприємства мають такі чинники, як: ресурси інновацій, організаційна структура підприємства, стиль управління, цілі, організаційна культура, технології, постачальники, споживачі, ринкова інфраструктура, характеристики економічних відносин, законодавство, державні органи, адміністративні органи, конкуренти, споживачі, стан економіки, стан машин і технологій, соціокультурні обставини, прогрес науково-технічної діяльності, міжнародні події, рівень обізнаності громадськості, політичні обставини [25].

У ринковій економіці пріоритет надається тим підприємствам, які швидко та активно керують інноваціями. Це дозволяє їм розширювати свої товарні ринки, завойовувати нові сегменти ринку, а у випадку абсолютно нових інновацій тимчасово домінувати на новому товарному ринку, що безпосередньо пов'язано з можливістю отримання значно вищих прибутків, ніж інші підприємства.

Процес створення та збуту інноваційних продуктів (як конкретних продуктів, так і технологій, тобто метод виробництва або управління виробництвом), ціна якого включає додану вартість та оцінку інтелектуальної власності з точки зору суб'єкта господарювання, є інноваційним діяльністю. Метою, яка спонукає підприємця до такої діяльності, є отримання прибутку та / або отримання переваг домінування на певному ринку як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Підприємцю, який займається певним типом інновацій, важко визначити всі реальні фактори, що сприяють або перешкоджають розвитку інноваційного процесу, оскільки дослідження показують, що розвиток інновації може бути різним залежно від його природи та типу. Тому форми організації інновацій, сфера та способи впливу на них також різні.

Для того щоб краще зрозуміти поняття інноваційного розвитку підприємства потрібно сформулювати складові інноваційного розвитку. На сьогодні склалися різні погляди на складові розвитку інновацій підприємства. Так, виступаючи з мікроекономічного підходу до формулювання поняття «інноваційний розвиток», М. Рогоза та К. Вергаль [25] вважають його невід'ємною частиною інноваційного потенціалу підприємства та інноваційних процесів, що там відбуваються. Подібний підхід запропонований О. Морозом [26], який передбачає, що інноваційний потенціал слід розглядати як сукупність сприйнятливості до інновацій та рівня інноваційності підприємства.

Д. Крамська [27] виокремлює п'ять головних складових інноваційного розвитку підприємств: виробничо-технологічну, загальну, трудову, ринкову та сировинну. У запропонованому А. Кассом [28] алгоритмі інноваційного розвитку підприємства, чинниками є процеси: концентрація ресурсів, створення інноваційних ідей, створення нових товарів, виведення товарів на ринок, дохід від інновацій, розподіл доходу від інновацій.

І. Федулова [29] зосередила увагу на чотирьох фазах процесу розвитку інновацій підприємства, згідно з якими його головними складовими є: ідея формування нового підприємства (перша фаза); ідеї, що гарантують процес диверсифікації (друга фаза); властивість підприємства виробляти продукцію з використанням будь-якої існуючої технології, тобто так звана "байдужість до

технологій" (третя фаза); система, яка може підтримати розвиток інновацій, застосовуючи ринкові закони та обороняючи від них інноваційне підприємництво (четверта фаза).

О. Адаменко поєднує інноваційний тип розвитку з такими компонентами, як: інноваційний процес (від створення ідеї до поширення інновацій) та діяльність організацій інновацій, в рамках якої цілями є впровадження інновацій, адаптація процесу інновацій, контроль та координація [30].

Вичерпне пояснення структури інноваційного розвитку підприємства означає, по-перше, що крім "відчутного" руху матеріальних факторів виробництва існує ще один, "нематеріальний" рух - потік інформації та знань, по-друге, що інтелектуальна діяльність набувається в процесі виробництва. "недосяжний засіб праці", що створює знання. Іншими словами, інноваційний розвиток підприємства - це діалектична єдність матеріальної (матеріальної) та антропоцентричної (невловимої) виробничих систем.

Результатом першого є матеріальний продукт, результатом другого - інтелектуальна економіка - інтелектуально-економічний інструмент, заснований на знаннях, які підприємства може використовувати для отримання різних переваг перед конкурентами. У західній теорії ця точка зору трактується наступним чином: як тільки інвестиції в дослідження і розробки перевищують інвестиції в основні фонди, підприємство стає, за подібними словами японського професора Ф. Кадамоста, структурою, в якій не тільки виробляють, але й думають [31].

1.3. Класифікація напрямків інноваційного розвитку підприємств

Кожне підприємств, котре хоче розвиватися інноваційно, повинне визначитися з напрямком розвитку. Перш за все, давайте уточнимо твердження напрямку розвитку інноваційного підприємства.

Напрямком розвитку інновацій підприємства є тривалий векторний рух, заснований на впровадженні та реалізації інновацій, що призводить до покращення кількісних та якісних ознак його діяльності та сприяє змінам його ринкових позицій.

Вибір напрямку інновацій та розвитку промислових підприємств є одним із значущих етапів затвердження рішень в економічній, особливо адміністративній сфері. Загалом вибору напрямку розвитку інновацій підприємства подібний до формування інновацій та розвитку за суттю методології.

Розгляд наукової літератури показав, що на сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння термінів «інноваційна стратегія» і «стратегія інноваційного розвитку». В економічній літературі існує багато версій визначення «інноваційна стратегія».

Таким чином, Гриньов А.В. розглядає інноваційну стратегію підприємства, як сутнісний план, спрямований на досягненні результатів в подальшому безпосередньо через інноваційний процес (фаза дослідження, впровадження інновацій у виробниче користування, впровадження в ринкове середовище нового продукту). За словами Скібітського О.М., інноваційна стратегія – це докладний сукупний план виходу на інноваційний ринок та гарантування його довгострокової конкурентної переваги.

Напрямки інноваційного розвитку загалом упорядковують за різними ознаками. У таблицях 1.1 представлена класифікація з питань інноваційного розвитку промислових підприємств.

Таблиця 1.1 – Стратегічна орієнтація інновацій та розвиток промислових підприємств в умовах сучасної економіки

Ознака	Напрямки інноваційного розвитку підприємства	Характеристика напрямків інноваційного розвитку підприємства
Стратегічна спрямованість інноваційного розвитку	збалансованого інноваційного розвитку	використовують в умовах постійних та поступових технічних змін
	наступального інноваційного розвитку	застосовується у ситуації, що швидко рухається, коли вам потрібна можливість подолати технологічний розрив, досягти прогресу чи рухатись вперед
	захищаючого інноваційного розвитку	він використовує результати моніторингу поведінки підприємств-лідерів на ринку, щоб створити результати діяльності цих підприємств за короткий проміжок часу та вийти на ринок, не претендуючи на публікацію відповідальних позицій.

	абсорбуючого інноваційного розвитку	це імітація інновацій, перетворення та спрямування визначає основні зусилля щодо забезпечення виробничого процесу
За масштабами	локальні	орієнтовані на внутрішні зміни у підприємстві
	глобальні	спрямовані на зміну не лише внутрішньої структури підприємства, але і призведе до змін у зовнішньому середовищі
За рівнем аналізу	стратегічні	спрямовані на досягнення довгострокових цілей
	оперативні (тактичні)	виникають із поточних діяльності підприємства і реалізують досягнення оперативних цілей
Від функціональної діяльності	соціальні	вони характеризуються чіткою специфікою і мають такі відмінні риси: „є результатом колективної творчості; „мають велику невизначеність наслідків; „характеризуються складністю оцінки їх ефективності; „наявність "тимчасового лага" між впровадженням інновації та проявом її ефекту; „мають більш широкую сферу застосування; „при їх реалізації відсутній обов'язковий супровід вимог нового технічного оснащення; „характеризуються суміщенням стадії виготовлення і проектування, що прискорює інноваційний процес.
	виробничі	орієнтовані на зміну у виробництві
За строком реалізації	маркетингові	виникають при використанні нових підходів, нових методів у маркетингових дослідженнях
	адміністративні	призначені для зміни адміністративних методів у діловій практиці промислових підприємств
	фінансово-економічні	спрямовані на зміну фінансово-економічних відносин, що забезпечують як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі підприємства.
	довгострокові	більше 8 років
	середньострокові	до 5-8 років
	короткострокові	до 2-3 років
Від сфери застосування	продуктові	орієнтовані на товар - введення нових моделей товарів та/або розробка нових продуктів на існуючі та/або нові ринки
	технологічні	орієнтовані на впровадженні нових пристроїв та технологій
	ринкові	орієнтовані на модифікацію та/або підтримку нових ринків

	організаційно-управлінські	орієнтовані на впровадження нових методів організації виробництва, маркетингу, управління системою, нових фінансових інструментів та методів, впровадження нових форм активізації працівників - стимулювання творчої діяльності, використання нових знань, підвищення безпеки праці, охорона здоров'я тощо.
	ресурсні	спрямовані на розробку нових видів та джерел сировини та/або нових підходів до традиційного використання
3 маркетингових позицій	напрямки розширення меж ринку	охоплення нових сегментів ринку, нові можливості використання товару, доступ до нових регіонів
	розроблення і реалізації нового товару	нові модифікації традиційних товарів; нові товари, що замінюють традиційні; нові товари, які по-іншому задовольняють існуючих споживачів; по суті нові продукти
	диверсифікації виробництва і збуту	встановлення нової продукції на нові ринки, що розвивають традиційну діяльність підприємства; пропозиція нової продукції на нових ринках, не пов'язана з попередньою діяльністю, орієнтація на ринкову нішу
Від спонукальних мотивів підприємства- інноватора і споживача інновацій	«завоювання симпатій споживача»	характеризується збитковістю для підприємства-новатора та прибутковістю для споживання, яка отримує інноваційну продукцію з якісними характеристиками, що відповідають цінам
	«всебічні переваги»	забезпечує як позитивний вплив на підприємство-інноватора на вкладеному інноваційному капіталі, так і задоволення потреб споживачів за розумними цінами
	«ефект іміджу»	характеризується прибутковістю для підприємства-інноватора та нерентабельністю для споживачів, яка не отримує інноваційну продукцію якості, що відповідає ціні
	«ефект чорного кола»	вона характеризується збитковістю як для підприємства-інноватора, так і для споживача, який отримує інноваційну продукцію з якісними характеристиками, що не відповідає цінам. Як правило, він характерний для підприємств, яким відповідно до матриці SWOT-аналізу відповідає квадрант «Ринкові загрози + слабкі сторони підприємства».

Джерело: побудовано за [32]

Кіндратська Г. І. розуміє інноваційний розвиток підприємства як проект (модель) реалізації основних інноваційних заходів, необхідних для досягнення корпоративних цілей, які спрямовані на певне оновлення окремих складових

виробництва, реалізації та споживання різної продукції. Менюк Ю. В., Саєнко В. Ю. стратегію інноваційного розвитку виокремлюють, як один із способів досягнення поставлених завдань на підприємства, який відрізняється від інших новин, спочатку для цього підприємства, а можливо також для ринку, галузі, споживачів. Однак є вчені, які використовують ці два терміни як рівнозначні.

Проте автори погоджуються з судженням Шульгіна Л.М., Юхименка В.В., які підкреслюють, що ці концепції різні і що інноваційна стратегія стосується використання інноваційних методів у реалізації стратегії. А стратегія інноваційного розвитку - це ефективний засіб управління розвитком підприємства і огортає всі її елементи, організаційна стратегія планується і реалізується послідовно або водночас декількох рівнях.

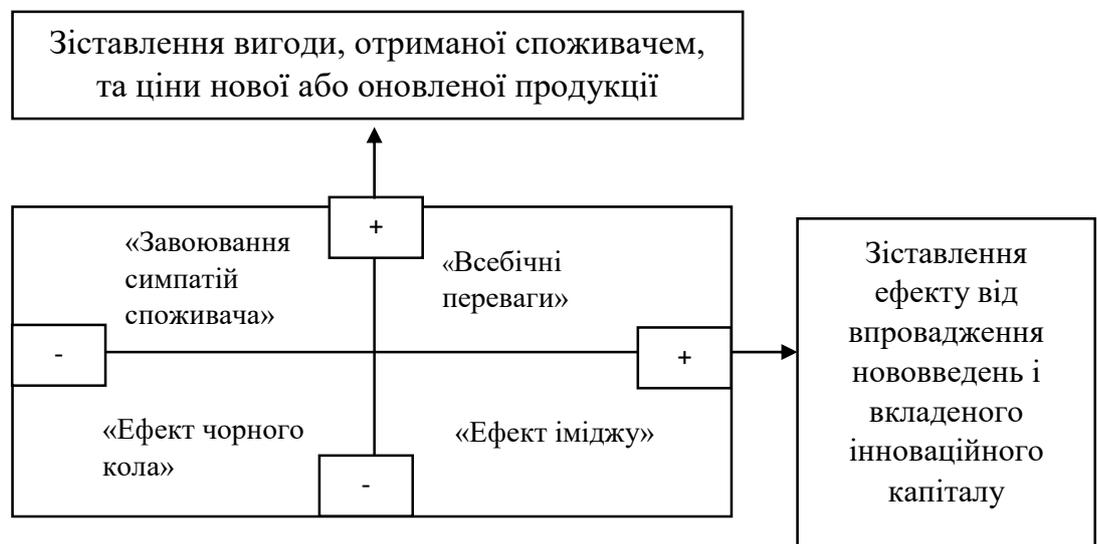

Рисунок 1.2 – Матриця «проживач-інноватор» для формулювання напрямку інноваційного розвитку залежно від мотивів.

За рисунком 1.3.1. ми бачимо, що напрямок інноваційного розвитку визначається з мотивацією – це порівняння переваг, яких отримує споживач від використання інноваційних продуктів та їх цін, і порівняння від інноваційного ефекту та інвестованого капіталу. Якщо загальна оцінка переваги використання інноваційних продуктів перевищують передбачену ціну, а інноваційний ефект перевищує вкладення інноваційного капіталу, мотивація інноваторів та орієнтованих на інновації споживачів називається «загальними перевагами».

У таблиці 1.2 представлений порівняльний аналіз напрямків розвитку інновацій на основі мотивації інноваційних підприємств та інноваційних споживачів.

Таблиця 1.2 – Порівняння характеристик напрямків розвитку інновацій підприємства-інноватора та споживача інновацій

Показник	Напрямки інноваційного розвитку			
	завоювання симпатій споживача	всебічні переваги	ефект іміджу	ефект чорного кола
Час впровадження нових технологій (введення нових продуктів на ринок) та вкладення виробничих витрат підприємства в відповідь на фактичні ринкові ціни	Передчасний	Збігається	Відсталий	
Готовність споживача сплачувати за інноваційний продукт	Виправдана лише для споживача	Виправдана для споживача підприємства інноватора	Виправдана лише для підприємства інноватора	Невиправданий
Потенційного попиту достатньо для відшкодування витрат на НДДКР	Недостатньо	Достатньо	Достатньо	Недостатньо
Кількість постачальників, залучених перспективними ринками збуту	Надлишкова	Норма	Достатня	Недостатня

Джерело: побудовано за [33,34]

Висновок: У нинішніх економічних умовах використовувати певні функції промислового підприємства можливо лише в тому випадку, якщо найбільш доцільним є рішення підприємства щодо його інноваційного розвитку. Можна сказати, що кожне підприємство, котре хоче розвиватися інноваційно, повинне з напрямком розвитку визначитися. За різними характеристиками подано напрямки розвитку інновацій підприємства. Вибір напрямку інноваційного розвитку підприємства відповідно до методологічної сутності подібний до висловлювання стратегії інноваційного розвитку.

1.4. Методи оцінки інноваційного розвитку підприємства

Ефективність інноваційного процесу свідчить про те, якою мірою була досягнута мета завдяки впровадженню на підприємстві інноваційних заходів, тобто кількісному рівню інновацій, а ефективність буде свідчити про якісний рівень задоволення від впроваджень інноваційних заходів на самому підприємстві.

Таким чином, можна сказати, що "метою оцінки ефективності інновацій є всебічний аналіз ефективності інновацій та її вплив на головні показники ефективності, визначення доцільності та оптимального впровадження інновації, швидка адаптація інноваційних проектів та підтримка стратегічного інноваційного рішення" [35].

В ході перегляду науково-методичної літератури щодо ефективної оцінки інновацій та розвитку підприємств в умовах сучасного економічного розвитку визначені різні методологічні методи для окремих питань.

Таким чином, вітчизняний вчений Малюта Л.Я. пропонує власну комплексну модель оцінки результативності інноваційної діяльності, яка може сформулювати вичерпні інтегральні показники рівня інноваційного розвитку [35]. Під інтегральними показниками рівня інновацій та розвитку підприємств в розумінні вченого є: «На основі формулювання комплексних показників для оцінки результатів загальних техніко-економічних показників підприємства прийнята формація приватних ознак та метод професійного опису».

Відповідаючи на складові моделі, які застосовуються для оцінки результативності на підприємстві інноваційної діяльності, інтегральні показники включають три основні показники:

– ресурсної складової (Урес), оцінка на основі ознак, що відображають інноваційні потенційні підприємства: визначають показники застосування інвестиційних (фінансових), людських, інтелектуальних, логістичних, інформаційних та інноваційних ресурсів;

– технологічної складової (Утех), окреслюється ознаками технічного оновлення в процесі інноваційного підприємства: розкриваються показники

результативності використання основних фондів та технологій, продуктивність праці та продуктивність інформації;

– ринкової складової (Уринк), яка окреслюється дієвостістю ключових інноваційних показників: ринкова віддача активів, частина підприємств на інноваційному ринку, прибутковість інноваційної продукції, передпродажне навчання, доведення продукції до споживачів, ефективність реклами та темпу нових продуктів.

Пропонується розробити узагальнення результатів оцінки інновацій на підприємстві для вищесказаних показників за формулою [35]:

$$Y = \frac{X_1 \cdot A_1 + X_2 \cdot A_2 + \dots + X_i \cdot A_i}{100}, \quad (1)$$

де X_1, \dots, X_i – коефіцієнти, які характеризують певний узагальнюючий показник;

A_1, \dots, A_i – питома вага коефіцієнта в загальному комплексі оцінок, % .

Використання цього методу, закладений на інтегральному показнику оцінюючи інноваційний розвиток Малюта, Л. визначає, «інструментом, який має чітку сигнальну функцію». Він може бути застосований для моніторингу промислових підприємств, класифіковані за рівнем інноваційного потенціалу. Отже, цей метод оцінки розвитку інновацій підприємства ґрунтується на всебічній оцінці інноваційного процесу підприємства та загального системного інноваційного потенціалу поодинокого підприємства, виявлених результатів, досягнення інноваційної діяльності підприємства на певному функціональному рівні.

У вивченні Маслак О.І. і Квятковська Л.А. «Порядок оцінки інноваційного потенціалу підприємств промисловості» [36] це дослідження роз'яснює систему оцінки дієвості інноваційної діяльності підприємств, включаючи:

– показники ефективності виробництва науково-технологічних заходів: підвищення ефективності виробництва конкретної продукції (машинобудування) через використання науково-технологічних заходів, внаслідок прийняття науково-технологічних заходів виробничі витрати відносно заохочуються;

– показники фінансової дієвості науково-технічних заходів: прибутком, зумовленим впровадженням науково-технічних заходів, використовувати додаткову вартість за рахунок впровадження науково-технічних заходів, враховуючи інтенсивні і екстенсивні фактори, що включають амортизацію; завдяки у доходах, отриманих внаслідок здійснення науково-технічних заходів;

– показники дієвості інвестицій для науково-технічних заходів: ці показники показують кількість науково-технічних засобів які впроваджуються, збільшують частку передових технологій та нових інформаційних технологій, підвищують рівень автоматизації та організації виробництва, кількість патентів у державних свідоцтвах, індекс ціноутворення та покращення конкурентоспроможності підприємств, товари (послуги) які вводяться на ринок.

З точки зору бізнесу, кожен проект, який впроваджує та розвиває сучасні інноваційні технології, можна розглянути як інвестицію, щоб отримати прибуток [37].

Тому Маслак О.І. та Квятковська Л.А. оцінюють ефективність підприємницьких інновацій як результат реалізації інноваційних проектів. Окрім вищесказаних групових показників, оцінка також базується на таких якісних показниках, а саме:

– інтегральний показник ефекту (дисконтований чистий прибуток): цей показник є інтегрованою оцінкою фінансових потоків проекту з урахування "тимчасових витрат", який означає, що в той час, коли виплачено або отримано сьогодні гроші не дорівнює гривні, яка завтра візьме участь у потоці проекту [37];

– показника внутрішньої норми прибутку – він являє собою максимально імовірну ставку дисконтування для інвестицій, оскільки проект не може стати збитковим [37];

– сукупність інвестицій для інноваційного проекту – який обчислюється як відношення знижених показників до зменшених витрат, має бути більшим або рівними одиниці [37];

– показника періоду окупності – цей показник дає змогу експертам використовувати інші параметри, що забезпечують ефективність та динаміку бізнесу для визначення конкретного змісту проекту [37].

У своїй науковій книзі «Оцінка ефективності інноваційних проектів підприємств» вітчизняний вчений Жихор О.Б. узагальнив сучасні підходи оцінки ефективності проектів інновацій з точки зору інвестиційного процесу, що дозволило йому належно класифікувати ці методи. [38].

Ми можемо погодитися із твердженням Вахнюка С. В. Про те, що для оцінки інновацій та розвитку підприємств використовується такий званий метод інвестування (дисконтування), і "з точки зору інтеграції української економіки в світовій економічній системі" не потрібно суперечити цьому методу економічних визначень та причин, що використовуються у світовому досвіді. В західній теорії та практиці інвестиційних розрахунків часто базуються аналізи "грошових потоків". Цей метод базується на аналізі грошового потоку та динаміки витрат, пов'язаного з інноваціями, і є основою керівних положень оцінки дієвості інноваційних проектів [37].

Група російських учених Крилов Є.І., Власова В.М. та Журавкова І.В. у базовій частині "Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства" [39] стверджує, що оцінка інноваційних процесів у підприємстві базується лише на методологічних підходах щодо оцінки дієвості інвестиційного проекту не є цілком зручним для підприємств.

Однак слід зазначити, що на основі дослідження науково-методичної літератури цей метод оцінки інноваційних заходів є загальним для кожного сучасного підприємства, і спочатку розглядається для формулювання ефективності інвестиційного проекту, що використовує інновації.

У практичному застосуванні можна порекомендувати наступні методи оцінки економічної дієвості інновацій на підприємстві [39]:

1. Розрахунок природи доходу порівняно з аналогами, він включає не лише розрахунок сукупного доходу (корисного результату), отриманого обстеженням у цілій службі інновацій. Використовують як теорію оцінки порівняння ефективності (вибір найкращого варіанту інновацій), так і теорію абсолютної ефективності (обчислення абсолютного індексу оцінки ефективності обраної інноваційної версії).
2. Оцінка ефективності інновацій з точки зору терміну служби:

- очікуваний період для впровадження інновацій;
- перший рік після закінчення періоду інноваційного огляду нововведення;
- інноваційний початковий термін користування;
- інноваційний термін користування;
- термін останнього року експлуатації інноваційної продукції.

При оцінці ефективності інновацій для запропонованої методикою кошторису витрат розмножується на основі норм дисконтування та темпів зростання початкового року інновацій підприємства, що визначаються на всіх рівнях інноваційного проекту. Отже, підвищення інноваційної ефективності визначається порівнянням із рівнем ефективності, досягнутої підприємством у попередньому періоді, коли підприємство впроваджує інновацію.

3. Застосування системи оціночного індексу, яка враховує інтереси кожного учасника інноваційного проекту:

- національні інтереси (вплив на розподілений бюджет);
- розробницькі інтереси проекту інновацій;
- зацікавленості виробників інноваційної продукції (послуг);
- споживчі інтереси інноваційної продукції (послуг).

Так підхід дозволяє оцінювати інноваційний проект не лише з точок зору зацікавленості інвесторів, але і з використанням методів оцінки дієвості інвестицій, але і всіх учасників, які беруть участь у інноваційному проекті.

4. Розрахунок загального впливу від створення, виробництва та функціонування інновацій.

За допомогою цього методу можна не лише проводити загальну (всебічну) оцінку ефективності інноваційної діяльності, а також визначити приватну особу кожного учасника інвестиційної діяльності в інноваційному процесі підприємства.

5. Застосування методу капіталізації та ануїтету у поєднанні з методом дисконту [39].

За цим варіантом можна розширити економічний вплив простоти використання інновацій кожного року та краще відповісти показникам ефективності реального бізнес-процесу на підприємстві. Метод дисконтування при

оцінці дієвості інновацій на підприємстві не може змінити майбутні показники, що враховують їх ефективність у майбутньому.

6. Використання двох норм прибутків на капіталі:

– здійснення одиничних витрат до розрахункового року (норма прибутковості, гарантована банком власника коштів, вкладених в розрахунки з депозитом);

– рентабельність капіталу, що досягається за рахунок підтримки зацікавлених інвесторів та виробників при отриманні доходів від здійснення інноваційної продукції (послуг).

Хоча перелік інших методів оцінки інновацій та розвитку підприємства є великим, слід використовувати як розширений методологічний метод, заснований на полегшеному методі оцінки ефективності інновацій, але вивчаючи інтереси різних учасників в інноваційному процесі.

Слід звернути увагу, що Лященко О. В. у своїй роботі «Проблеми оцінки ефективності інноваційного потенціалу підприємства» [40] демонструє упорядкування методів оцінки підприємств інноваційного потенціалу, що є першою групою загальних систем економічної та соціальної оцінок інновацій та розвитку. Як вважає Лященко О. В., до першої групи відносяться методи оцінки рівня інших типів потенціалу, але за аналогією можна визначити інноваційний потенціал, з іншого боку - методи, які використовуються для оцінки різних компонентів (елементів) інноваційного потенціалу та їх інтегрованих ефектів та ті, що базуються на вираженні інноваційного потенціалу як підсистеми з більш складним економічним потенціалом.

На основі розробки методів оцінки інноваційного потенціалу, як частини всіх систем оцінки інноваційного розвитку підприємства, можна вважати, що цей тип є відносно збалансованим та всебічним. Суть інноваційного потенціалу визначається як «стан інноваційних можливостей перевіреного періоду», варто підкреслити, що оцінка інноваційного потенціалу може аналізувати фінансову стабільність підприємства для сприяння інноваціям та розвитку та виявленню інновацій. Потенціал підприємства не може гарантувати достатнє залучення ресурсів для реалізації проекту, що негативно впливає на забезпечення поточної виробничої та

господарської діяльності або за призначенням до реєстрації інноваційного проекту. Для характеристики ефективності потенціалу інновацій підприємства варто прийняти гнучку систему динамічних показників, яка відповідатиме можливістю сучасних підприємств та відображати різні стадії інноваційного процесу [41].

Розгляд науково-методичної літератури з оцінки розвитку інноваційних підприємств може сформулювати загальне уявлення про існування існуючої методологічної основи сучасної економіки з окремих питань. Безпечно, оцінка інновацій та розвитку підприємств для визначення рівня ефективності впровадження інновацій вимагає всебічного аналізу ефективності інновацій підприємства на основі чітко визначеної кількісної системи показників, яка підходить для конкретних умов господарської діяльності. [42].

Крім того, в процесі аналізу та оцінки різних методологій для інновацій та розвитку підприємств було створено базу даних інструментів оцінки інноваційних заходів підприємства, яка представляє собою комбінацію методів, що мають деякі показники для оцінки інновацій у будь-якій галузі, а також отримують професійне дослідження. Встановлено, що створення методологічної основи оцінки інновацій та розвитку підприємств має значення теоретичної бази та вимагає подальшої класифікації.

На основі систематизації існуючих методологічних методів оцінки інновацій та розвитку підприємств у сучасній економіці можна сформулювати загальні рекомендації з цього питання, що виявляються з принципами впровадження та розвитку інноваційного процесу інноваційного продукту (послуг) ринку. Тому слід знайти ефективні методи поліпшення методології оцінки ефективності інновацій та розвитку підприємств, щоб усунути невизначеність та недооцінку інноваційних досягнень у практиці сучасних вітчизняних економічних інноваційних підприємств.

Тому, згідно з визначенням обмеженої наукової точки зору в методології оцінки інновацій та розвитку підприємств, я погоджуюсь із твердженням, що «інтенсифікація інновацій та розвитку підприємств має бути пов'язана з головним образом при оновленні основних фондів». По-друге, розвиток інновацій повинен бути органічно пов'язаним із збереженням ресурсів, щоб можна було на одиницю

продукції різко зменшити кількість матеріалів. По-третє - це забезпечення безпеки життєдіяльності та орієнтації на інноваційний розвиток.

Аналізуючи наукові роботи дослідників, можна зробити висновок, що визначається статус економічного розвитку значущої міри в залежності від рівня використання, рівень та масштаб його потенціалу інноваційного розвитку, що потребує конкурентоспроможності та підтримки активності в умовах безнастанно перемінного зовнішнього середовища. Найважливішим елементом інноваційної економічної продуктивності повинні бути нестандартні теоретичні уміння, уособлені у високоприбуткових розумних технологіях. Завдяки створенню та впровадженню інтелектуально-містких продуктів та їх впровадженню на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Також в даному розділі ми визначили, що в Україні інновації ще не стали відповідним інструментом для підвищення конкурентоспроможності. Україна має мало шансів реалізувати світове прагнення інноваційного розвитку підприємства, що пов'язане головним чином з тим, що основною формою залучення інвестицій в інноваційний розвиток вітчизняних підприємств є позики (кредити), які не так ефективні, ніж інвестиції.

Тому інноваційний розвиток є важливою частиною підприємства, для здійснення цієї діяльності потрібно звернути увагу на забезпечення ресурсів, що є сукупністю внутрішніх та зовнішніх ресурсів та умов, що необхідні для формування і постійного функціонування інноваційної діяльності. Визначення проблем з ресурсним забезпеченням в інноваціях та розвитку підприємств є актуальною проблемою, яку потрібно вирішити.

З огляду на те, проаналізувавши вищесказане, ми можемо сказати, що діяльність інновацій підприємства є запорукою її результативного функціонування. Проте інноваційна діяльність як будь-яка інша, вимагає системного контролю через механізм, який має бути елементом загального стратегічного устрою підприємницького управління.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ОСНОВНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВАТ ОЛІМП»

2.1. Аналіз стану інноваційного розвитку в Україні

Як ми всі знаємо, інновації, пов'язані з якісними змінами, спрямованими на створення нового продукту, технології чи процесу. Тому інновації є складним показником, який стосується не лише присутності в країні суто технологічної чи конкурентоспроможної галузі. Таким чином, нещодавнє зниження рівня українських інновацій не вказує стільки на сучасне угруповання технологій, скільки на погіршення ситуації в освіті та науці. Слід визначити, що Україна все ще має великий потенціал в науці, але зазнала великих втрат за часи незалежності. Витрати на дослідження та розробки за незмінними цінами впали більш ніж у п'ять разів за роки незалежності [43].

Розвиток наукової кризи був нерівномірним. Слід нагадати, що загальновідомо, що розвиток кризи, відбувся на початку 190-х років. Однак сучасна статистика свідчить, що в останні роки науковий потенціал країни стрімко падає, а інноваційний розвиток України в деяких сферах є негативним.

Це проявляється в наступних аспектах:

- зменшилась кількість організацій, які проводили дослідження. У 2018 році було 950 одиниць, що зменшилось порівняно з 2010 роком (1303 одиниці), зменшилась на 353 одиниці, тенденція скорочення продовжилась в сучасних умовах: у 2019 році порівняно з 2015 роком на 49 одиниць, 2016 рік на 21 одиницю, 2017 рік на 27 одиниць та у 2019 році на 36 одиниць;
- у 2018 році структура цих 950 одиниць розподілена таким чином: 48,1% – сектор державної економіки, 36,9% – підприємства, лише 14,9% – сектор з вищої освіти [45 – 45]. У 2019 році ситуація не змінилась, а залишилась з 950 одиницями;

- кількість працівників, залучених до впровадження науково-дослідних робіт зменшилась у 2,1 рази, порівняно з 2010 роком, (зі 182,5 тис. осіб у 2010 році до 79,3 тис. осіб у 2019 році);
- зменшення інтенсивності знань ВВП. Основними витратами на інновації є придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. У 2019 році на дослідження та розробки було витрачено лише 3,3 млрд. грн. (або 0,1% ВВП);
- стан матеріально-технічної бази наукових установ погіршився. Він давно не відповідає потребам сучасного наукового процесу, що впливає на якість та обсяг наукових досліджень;
- забезпечення слабких зв'язків між наукою, бізнесом і державою, загалом кажучи, в Україні інноваційно-дослідницька система представлена переважно державною науковою сферою, у бізнесі залишається 17% підприємств, які вважають себе інноваційними.
- За період 2014 – 2019 років кількість промислових підприємств з активними інноваціями становить від 16,1% до 15,8%, що означає зменшення на 0,3%, у 2019 р. відносно 2014 р. становило 12,1%, а у 2019 – 13,8%, це показує, що відбулося збільшення на 1,7%.

Основні показники інновацій та розвитку промислових підприємств (табл. 2.1) показують, що з 2014 року абсолютна кількість промислових підприємств, що займаються інноваціями та впровадженням інновацій (з 1609 у 2014 році до 782 у 2019 році), демонструє стійке зниження (з 1208 у 2014 році до 687 у 2019 році), однак тільки у 2019 р. спостерігається несуттєве зростання. Зростання інноваційних витрат протягом періоду аналізу проявляється процесом інфляції та збільшенням цін на ресурси. У таблиці 2.1 представлена статистика частки промислових підприємств, які впровадили інновації.

Таблиця 2.1 – Основні показники інноваційної діяльності українських промислових підприємств 2014 – 2019 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Кількість промислових підприємств з активними інноваціями, усього, од.	1609	824	834	759	777	782

Продовження таблиці 2.1

Відсоток від загальної групи промислових підприємств	16,1	17,3	18,9	16,2	16,4	15,8
Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), усього, од.	1208	723	735	672	739	687
Відсоток від загальної групи промислових підприємств	12,1	15,2	16,6	14,3	15,6	13,8
Кількість нових технологічних процесів, впроваджених у виробництво, усього, од.	1743	1217	3489	1831	2002	2318
Серед них нові або значно вдосконалені маловідходні, ресурсозберігаючи типи	447	458	748	611	926	857
Кількість впроваджених інноваційних продуктів (товари, послуги), усього, од.	3661	3136	4139	2387	3843	2148
з ними нові типи автомобілів, обладнання, прилади, апарати	1314	966	1305	751	920	760
Кількість реалізованих інноваційних продуктів (товарів, послуг) усього, млн.грн	25669	23050,1	...	17714,2	24861,1	34264,9
Відсоток від загальної реалізованої промислової продукції (товари, послуги)	2,5	1,4	...	0,7	0,8	1,3
Інноваційні витрати усього, млн.грн.	7695,9	13813,7	23229,5	9117,5	12180,1	14220,9

Протягом періоду аналізу ми можемо спостерігати тенденцію, яка демонструє позитивну динаміку: 12,1% у 2014 році, 15,2% у 2015 році, 16,6% від загальної галузі промислових підприємств у 2016 році, 14,3% у 2017 році, у 2018 – 15,6% та 2019 – 13,8%. Частка українських промислових підприємств, що займаються інноваціями, у 2019 році становила 15,8. Ця тенденція спостерігається в аналізованому періоді і показує, що в умовах дедалі жорсткої ринкової конкуренції значна кількість промислових підприємств не витримує зовнішнього тиску, а інноваційний розвиток є вирішальною пропозицією та необхідною

гарантією збереження конкурентних переваг. В умовах задекларованої тенденції до загального зниження та зменшення промислових підприємств в ефективності господарської діяльності, недостатній рівень інноваційної активності підприємств погіршується головним чином через низьку рентабельність реалізації технологічних інновацій.

Варто зазначити, що частка інноваційної продукції у реалізованій промисловості продукції (товарах, послугах) – у 2019 році лише 1,3%. Це насправді дуже мало і набагато менше, ніж у 2014 р. – 2,5%. Статистичний аналіз стану інноваційної діяльності промислових підприємств (у середньому 17%) показує, що сприятливість підприємств до технологічних інновацій в Україні є досить низькою. Так, у 2018 році до впровадження та розробки інновацій технології було залучено 782 підприємств або 15,8% від загальної кількості в Україні промислових підприємств [46].

Понад 40% ВВП становить в Україні промислове підприємство і забезпечує зайнятість понад $\frac{1}{4}$ українського населення. Розвиток інновацій дає підприємству можливість отримувати значний прибуток, що є джерелом ВВП і бюджету на всіх рівнях у процесі розподілу. Однак на зростання ВВП, заснованого на нових технологіях, припадає лише дуже низький відсоток. Провідні країни демонструють високий рівень інновацій завдяки ефективному фінансуванню досліджень та розробок. Серед провідних країн відсоток затрат НДДКР сягає 2-3% ВВП, іноді 3-4%, і різко зросла за останні 20 років (за останні роки понад 5 млрд євро на рік) [47]. Загалом витрати на НДДКР (% від ВВП) українських компаній не перевищують 0,7%, що набагато нижче, ніж у інноваційних країнах.

Статистика показує, що кількість виробничих витрат має характеристики динамічних змін, і не існує стійкої тенденції, тобто вона чутлива до загальних економічних умов промислових підприємств. Отже, враховуючи те, що частка ВВП, що виділяється на дослідження є малою, сучасна наука України не впливатиме на економічне зростання (витрати на НДДКР для задоволення соціально-економічного розвитку повинні становити більше 0,9% ВВП), і в цьому випадку впливає наступний загальний рівень фінансування.

Загальне фінансування інновацій у 2014 році склало 7695,9 млн. грн., з них 4,5% з державного бюджету, 85,0% із власних коштів та 1,9% - іноземному капіталу, 0,1% до місцевого бюджету та 8,5% з урахуванням інших джерел (включаючи позики). У 2015 році загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності зріс на 79,5% порівняно з 2014 роком. Причиною такої ситуації є те, що частка власних фондів зросла майже втричі, частка інвесторів-резидентів зросла у 9,1 раз, але фінансування промислових підприємств, що зменшились інвесторами-нерезидентами, зросло у 2,2 рази, і інші джерела (включаючи позики) зменшились у 4,1 рази. У 2016 році Обсяг досягнення інновацій та розвитку промислових підприємств становив 23229,5 млн. грн., серед них 179 млн. грн. – національного бюджету (0,8%), 22 036,0 млн грн – за рахунок власних коштів (94,9%), 23,4 млн грн – іноземні інвестори (0,1%) та 991,1 млн грн – за рахунок інших джерел (4,2%).

Капіталовкладення в інноваційну діяльність промислових підприємств у 2017 році зменшились на 34% порівняно з 2015 роком, але зросли на 18,5% порівняно з 2014 роком. У структурі фінансування майже всі фінанси складаються із власних ресурсів (84,5%) та інших джерел (7,8%). Слід вказати, що в структурі інших джерел буде залучено кредитних коштів у 2017 році 594,5 млн. грн., що становить 6,5% від загальної вартості інновацій.

У 2017 році масштаб кредитних коштів, пов'язаних з фінансуванням інноваційної діяльності промислових підприємств, збільшився у 5,2 рази порівняно з 2015 роком (структура фінансування кредитних підприємств 113,7 млн. грн.). Частка місцевих фінансів у фондах промислових інновацій завжди може бути нижчою, ніж у національному бюджеті, і в середньому становила 0,2%. У 2018 році власні кошти становили 88,2% загального фонду капіталу для інноваційної діяльності промислових підприємств, частина позик – 3,9% (473,9 млн. грн. у 2018 році), частина державного бюджету – 5,2%. У 2019 році власні кошти становили 87,7% від загальної суми діяльності на інноваційній діяльності промислових підприємств, а позики - 6,0% (853,2 млн. грн.) та 7,6% бюджету держави.

Протягом періоду аналізу 2014 – 2019 років фінансування інноваційного розвитку здійснювалось за рахунок власних коштів та позик. Відсутність державної підтримки розвитку інноваційних моделей промислових підприємств змушує

виробників використовувати кредитні кошти. Залучення кредитних коштів може дозволити підприємствам розширити виробничі інноваційні та технологічні основи, але зависока вартість кредитних ресурсів є іншою за значущість джерел фінансування, тому їх важливо залучити для фінансування інноваційних проектів, особливо для низько-прибуткових проектів. У всіх розвинених країнах головними фінансовими засобами державної науково-технічної політики використовується використання національного бюджету. У більшості розвинених країн його частина в загальному фінансуванні досліджень визначається від 20% до 40% [48].

Отже, результати досліджень показують, що відставання науки і техніки в Україні у розвинених країнах загрожує зростанням. У країні відсутні стратегії наукового розвитку та інноваційної політики, а прийняття управлінських рішень призвело до зменшення кількості науково-технічного персоналу. Негативна тенденція продовжується, про що свідчить падіння українського промислового виробництва на 1,9 % у 2019 році (у січні 2020 р. – на 5,1%).

У контексті цього дослідження доречно викласти не менш важливі факти. Вживаючи безпрецедентні заходи щодо стимулювання розповсюдження COVID-19, незалежно від того, як він інтегрується у глобальну мережу виробництва та розподілу, це негативно позначиться на економіці.

Нинішня криза в Україні набула нових кольорів майже у всіх країнах. Промисловий сектор: зменшення попиту, нестача персоналу, обмеження пропозиції та примусове закриття підприємств, втрата джерел фінансування. Крім того, виробники також стикаються з серйозними зривами у світовому ланцюзі поставок.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «ВАТ Олімп»

У разі жорсткої конкуренції між різними підприємствами та розвитком сучасних ринкових відносин виникає проблема ефективного побудови структури управлінської організації, яка може швидко реагувати на переміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах та приєднанні до них. Господарський кодекс України (стаття 64) [1] визначає організаційну структуру підприємства як

сукупність підрозділу виробничої структури та підрозділу функціональної структури управлінського персоналу. Організаційна структура підприємства в основному визначає ціль і службову діяльність, виробничу функцію та залежність від багатьох умов: тип виробництва, характер продукту чи роботи, велике підприємство, організація виробничого процесу.

Організаційна структура підприємства - впорядкований набір служб, відділів, підвідділів та окремих посадових осіб, які взаємодіють між собою, підпорядковуються та виявляють певні функції управління.

Товариство з обмеженою відповідальністю "ВАТ ОЛІМП" має такі підпорядковані відділи: бухгалтерія, відділ головного конструктора, відділ головного технолога, головний відділ метеорологів, відділ охорони праці, економічний відділ, господарський відділ, відділ технічного контролю, режимно-секретний відділ.

Основні завдання відділів:

1. Відділ обліку бухгалтерії:

1.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві фінансово-господарської діяльності.

1.2. Контроль за збереженням майна, правильним та економічним витрачанням грошей та матеріальних цінностей, дотриманням економічного режиму та економічного мислення на підприємстві.

2. Відділ головного конструктора:

2.1. Реалізація єдиної політики підприємства в галузі розробки дизайну.

2.2. Забезпечення дизайнерської підготовки для основного виробництва підприємства.

2.3. Підготовка підприємства до випуску нової продукції.

2.4. Гарантування високої конкурентоспроможності продукції на основі нових досягнень науки та техніки.

3. Відділ головного технолога:

3.1. Реалізація єдиної політики підприємства у галузі виробничих технологій.

3.2. Технічна підготовка підприємства до випуску нової продукції.

3.3. Впровадження нових передових технологій у виробництво через підвищення на підприємстві конкурентоспроможності продукції.

4. Відділ охорони праці:

4.1. Організація та координація роботи зі створення безпечних умов праці на підприємстві.

4.2. Контроль на виконання правил підприємства та норми охорони праці.

4.3. Впорядкована допомога працівникам підприємства у вирішенні питань охорони праці.

5. Планово-економічний відділ:

5.1. Управління економічним плануванням підприємств управління організацією з організації господарської діяльності, визначення та використання виробничих резервів за рахунок досягнення максимальної ефективності в економіці.

5.2. Організація всебічного економічного аналізу підприємства та участь у розробці заходів щодо прискорення зростання продуктивності праці, ефективного використання виробничих потужностей, матеріальних та трудових ресурсів, виробництва.

5.3. Формування на підприємстві цінової політики.

5.4. Нагляд за виконанням підрозділів законодавства про підприємництво у галузі економіки.

6. Господарський відділ:

6.1. Ділове обслуговування підрозділів підприємства.

6.2. Підтримка будівництва, приміщення та територію підприємства відповідно до вимог пожежної безпеки та виробничої гігієни.

6.3. Зберігання умови для праці та відпочинку працівників підприємства.

7. Відділ кадрів:

7.1. Здійснення заходів щодо добору та розстановки персоналу, вивчення відповідності їхніх ділових і моральних якостей роботі за професією, посадою.

7.2. Створення положення про підвищення рівня керівництва та посадами спеціалістів у ключових сферах управління та виробництва.

7.3. Організація роботи з навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу, атестація керівництва та спеціалістів підприємства, впровадження сучасних форм роботи з персоналом.

7.4. Забезпечення прав, пільг та соціальних гарантій працівників.

8. Відділ технічного контролю:

8.1. Забезпечення виробництва конкурентоспроможної та високоякісної продукції.

8.2. Заборона підприємству виробляти продукцію або неповну продукцію, що не відповідає технічним умовам та стандартам, затвердженим зразкам, проектно-технічній документації, умовно розміщувати та вимогам контракту.

8.3. Підтримка технологій матеріалів та методів встановлення поставок продукції.

8.4. Посилення виробничої дисципліни, підвищення відповідальності всіх рівнів виробництва якісної продукції.

Організаційна структура управління підприємством забезпечує ефективний процес прийняття рішень. Однак на підприємстві з окремими функціями власності та управління, щоб збалансувати скасування інтересів власників та менеджерів та управління діяльністю менеджерів влади, потрібно створити інші органи управління. Для вигоди власника потрібно повернути процедуру прийняття рішень та управління підприємством.

2.3 Аналіз економіко-фінансових показників діяльності підприємства та оцінка тенденцій їх змін

Економічний аналіз - це поглиблене вивчення економічних явищ на підприємствах, виявлення причин відхилення від плану та дефектів у роботі, розкриття запасів, дослідження, сприяння інтеграції економічної роботи та управління виробництвом, позитивний вплив на виробництво, підвищення ефективності та якості.

**Таблиця 2.1 – Фінансові та економічні показники діяльності підприємства
за 2017 – 2019 рр.**

№	Показники	Одиниці виміру	Рік			Відхилення			
			2017	2018	2019	Третій до першого		Третій до другого	
						Абсолютне	Темп приросту, %	Абсолютне	Темп приросту, %
1	2	3	6	7	8	9	10	11	12
1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА									
1.1	Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	389857,6	478621,2	499275	109416,9	128,1	20653,3	104,3
1.2	Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	4018,5	46791,75	89360	85341,5	2223,7	42568,3	191,0
1.3	Основні засоби								
1.3.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	6244,3	14577	19602	13357,7	313,9	5025,0	134,5
1.3.2	знос на кінець року	тис. грн.	3162,3	5540	9467	6304,7	299,4	3927,0	170,9
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	4895,4	10410,15	17089	12193,6	349,1	6678,9	164,2
1.4	Нематеріальні активи								
1.4.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
1.4.2	знос (накопичена амортизація) на кінець року	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
1.4.3	середня вартість нематеріальних активів	тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
1.5	Оборотні активи								
1.5.1	усього на кінець року	тис. грн.	542161,5	401698	576340	34178,5	106,3	174642,0	143,5
1.5.2	дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	177930,4	202169	96455	-81475,4	54,2	-105714	47,7
1.5.3	Запаси на кінець року	тис. грн.	121151,3	34999	77524	-43627,3	64,0	42525,0	221,5
1.5.4	Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	166054,6	121371	414361	248306,4	249,5	292990,0	341,4
1.5.5	середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	386718,2	471929,8	489019	102300,8	126,5	17089,3	103,6
1.6	Середньооблікова чисельність								
1.6.1	середньооблікова чисельність працівників	чол.	562	644	743	181	132,2	99,0	115,4
1.6.2	середньооблікова чисельність робітників	чол.	225	270	321	96	142,7	51,0	118,9
2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ									
2.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	236403	384222	620034	383631	262,3	235812,0	161,4
2.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	236403	384222	620034	383631	262,3	235812,0	161,4
2.3	Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	236403	384222	620034	383631	262,3	235812,0	161,4
2.4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	205878	330689	495386	289508	240,6	164697,0	149,8

2.5	Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	30525,1	53533	124648	94122,9	408,3	232,8	232,8
2.6	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	-	35966	108127	-	-	-	-
2.7	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	425,8	40297	116928	116502,2	27460,8	76631,0	290,2
2.8	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	392,7	32220	95881	95488,3	24415,8	63661,0	297,6
2.9	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	5042,4	5759	6105,2	1062,8	121,1	346,2	106,0
2.10	Фонд робочого часу	люд-години	29957	29759	29825	-132	99,6	66,0	100,2
3. Показники ефективності використання ресурсів									
3.1	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особа	420,6	596,6	834,5	413,9	198,4	237,9	139,9
3.2	Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особа	1050,7	1423,0	1931,6	880,9	183,8	508,5	135,7
3.3	Рівень оплати праці за 1людино-годину	тис. грн. / люд-год	0,1683	0,1935	0,2047	0,0	121,6	0,0	105,8
3.4	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	8,97	8,94	8,22	-0,76	91,6	-0,73	91,9
3.5	Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		0,25	0,38	0,48	0,23	191,8	0,10	127,1
3.6	Коефіцієнт оновлення основних засобів		-	-	-	-	-	-	-
3.7	Коефіцієнт вибуття основних засобів		-	-	-	-	-	-	-
3.8	Фондовіддача	грн./ грн.	48,29	36,91	36,28	-12,01	75,1	-0,63	98,3
3.9	Фондоозброєність праці працівників	тис. грн./ чол.	8,71	16,16	23,00	14,29	264,0	6,84	142,3
3.10	Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	обороти	0,61	0,81	1,27	0,66	207,4	0,45	155,7
3.11	Середній період обороту оборотних засобів	дні	588,90	442,18	283,93	-304,97	48,2	-158,25	64,2
3.12	Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	0,61	0,80	1,24	0,64	204,8	0,44	154,7
3.13	Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	обороти	17,84	5,04	8,08	-9,75	45,3	3,05	160,5
3.14	Середній період обороту дебіторської заборгованості	дні	20,2	71,5	44,5	24,35	220,7	-26,94	62,3
3.15	Коефіцієнт обіговості запасів	обороти	5,47	6,94	11,02	5,55	201,6	4,08	158,7
3.16	Середній період зберігання запасів	дні	65,86	51,84	32,67	-33,20	49,6	-19,18	63,0
3.17	Тривалість операційного циклу	дні	86,05	123,32	77,20	-8,84	89,7	-46,12	62,6

4. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ									
4.1	Рентабельність продажу	%	0,18	10,49	18,86	18,68	10470,1	8,37	179,8
4.2	Рентабельність активів	%	0,11	8,42	23,42	23,31	21442,7	15,00	278,2
4.3	Рентабельність власного капіталу	%	9,77	68,86	107,30	97,53	1098,0	38,44	155,8

Як показано в таблиці 2.1, середня загальна вартість капіталу зросла на 10941,69 грн. У 2019 році середнє значення власного капіталу порівняно з 2015 роком зросло на 85341,5 грн. Позитивним фактором діяльності компанії є те, що виріст від реалізації продукції в 2019 році збільшився на 38363 тис. грн. порівняно з початковим періодом. Що стосується фінансових результатів ТОВ "ВАТ Олімп", то перше, що слід слідкувати за увагою - це буде прибуток. Отже, за звітній період валового прибутку зріс на 94122,9 тис. грн., а чистий дохід - на 954888,3 грн.

Динамічна зміна загальної вартості капіталу підприємства, наведена на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Середня вартість загального капіталу в 2017-2019 роках

Після аналізу ресурсоефективності підприємства, ми можемо відзначити збільшення продуктивності праці. Усі показники прибутковості зростають із залученням прибутку.

Як показано на рисунку 2.3, структура оборотних активів нестабільна.

Рисунок 2.3 – Оборотні активи за 2017-2019 роки

Згідно з таблицею 2.1, ми бачимо, що дебіторська заборгованість станом на 2017 рік від загальної суми становила 32,8% оборотних активів, що є негативним явищем, оскільки це залежить від рівня коштів. Станом на 2019 рік ми бачимо, що підприємство ТОВ «ВАТ Олімп» взяла на себе зв'язок покращення управління дебіторської заборгованості. Порівняно з 2017 роком цей показник швидкості зріс на 81455,4 тис. грн. Зростання грошових витрат та їх еквівалентність є позитивним, що становить 248306,4 тис. грн. порівняно з 2017 роком та на 292990 тис. грн. порівняно з 2019 роком.

Проаналізувавши фінансову стійкість, можемо визначити, як підприємство розумно розповсюджується власними та позичковими коштами, проведеними цим періодом. Зважаючи на те, що початковий стан власних та залучених коштів, повинен відповісти стратегічним цілям розвитку ТОВ «ВАТ Олімп», через відсутність фінансової стійкості до банківських установ, оскільки відсутність внутрішніх та зовнішніх партнерів. У той час, через надмірні запаси і витрати великого обсягу вільного залишку грошових підприємств здійснюється діяльністю підприємства. Показники характеризують ступінь фінансової стабільності, завдяки якій довгострокові інвестиції захищають інтереси кредиторів та інвесторів.

Фондовіддача активів характеризує виробництво (реалізацію) продукції, що має місце в одному грошовому підрозділі середньорічної вартості основних фондів. Динамічне збільшення показника слід розглядати як позитивну тенденцію. З

малюнок 2.4 видно, що фондівддача активів ТОВ «ВАТ Олімп» демонструє тенденцію до зниження.

Рисунок 2.4 – Динаміка фондівддачі за 2017-2019 роки.

Індекс прибутковості - це характеристика ефективності діяльності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках. З розрахунку прибутковості можна зробити наступні висновки. Рентабельність активів компанії показує прибуток компанії від 100 грн, який інвестується в нерухомість. Якщо цей показник зменшить 0,11% у 2017 році, то до кінця 2019 року ми отримаємо 23,42%. Це свідчити про те, що сума доходу, яку отримує підприємство від грошей, вкладених у власність підприємства, зросла.

Рентабельність продажів підприємства показує прибуток підприємства від 100 грн., прибуток становив на кінець звітного періоду 18,86%, що свідчить про її загальний ріст. Цей показник показує, що чим більше підприємство продає продукції, тим вища прибутковість реалізованої продукції, а отже, тим вищий чистий прибуток підприємства. Це залежить від кількості проданої продукції та того, наскільки швидко підприємство може оплатити виробничі витрати на цю продукцію.

Прибуток підприємства показує рентабельність власного капіталу від 100 грн. власного капіталу. У 2017 році масштаб цього показника 9,77%, у 2018 р. - 68,86%, а в 2019 р. - 107,30%, прибуток, отриманий із власних коштів, що використовується для подальшого розвитку на підприємстві.

Отже, протягом 2017 - 2019 років підприємство ефективно здійснювало фінансово-господарську діяльність. Про це свідчать зростання майна, власного капіталу, виручки від реалізації продукції, а також усіх показників фінансової

стійкості. Тому підприємство сприяє здійсненню фінансово-господарської діяльності з 2017 року по 2019 рік. Про це засвідчив зріст нерухомості, власного капіталу, від реалізації та всіх показників фінансової стійкості.

2.4 Охорона праці на підприємстві ТОВ «ВАТ Олімп»

Підприємство ТОВ «ВАТ Олімп» використовує організаційні, технічні та економічні засоби для створення та експлуатації результативної системи управління охороною праці.

Підприємство повинне створити здорові та безпечні умови праці, створити правову базу для регулювання відносин з охороною праці між роботодавцями та найманими працівниками та створити умови праці, які відповідають за захист життя та здоров'я працівників під час робочого процесу. Створення безпечних та здорових умов праці здійснюється підприємством, яке зобов'язане впровадити сучасні охоронні безпеки для запобігання виробничому травматизму та забезпечення гігієнічних та санітарних умов для запобігання виникненню захворювань працівників.

Метою охорони праці є аналіз умов праці, технологічних процесів, обладнання з точки зору можливостей небезпечних факторів та виділення шкідливих речовин. Як система законодавства про охорону праці - це сукупність норм і захисту життя, здоров'я та практичної діяльності за допомогою встановлення нешкідливих та безпечних умов праці. Стандарти встановлюють загальні вимоги охорони праці: профілактичні стандарти, спрямовані на попереднє попередження виробничого травматизму та захворювання; норми, що уточнюють обов'язки роботодавців та працівників з охорони праці; норми, що включають додаткові заходи для певних категорій працівників з охорони праці.

Усі сторони трудового договору мають багато спільних прав та вимог щодо створення нешкідливих та безпечних умов праці. Тому охорона праці розглядається як продукт трудових відносин. Працівники мають повне право отримувати нешкідливі, безпечні умови праці та медичну допомогу під час професійної діяльності. Роботодавці, які співпрацюють, створюють умови праці, що відповідають

законодавчим вимогам, на кожному робочому місці та структурному підрозділі, а також забезпечують надання працівникам, гарантованим законам. Чинне законодавство, колективні та трудові угоди та контракти передбачають співпрацю для роботодавців. Окрім того, потрібно покладати обов'язки з охорони праці для працівників. Вони повинні розуміти і підтримувати норми охорони праці, виконувати співпрацю з охоронними роботами за колективними та трудовими договорами, передбачати необхідні медичні огляди та співпрацювати з роботодавцями для організації нешкідливих та безпечних умов праці. Порушення працівниками цих обов'язків передбачає дисциплінарне стягнення, а роботодавець має право накладити дисциплінарне стягнення на працівника.

Встановлення нормативних гарантій - одна з умов ефективної реалізації громадян та прав людей. Законодавство України про охорону праці передбачає низку гарантій реалізації прав на безпеку та нешкідливі умови праці, передбачену Конституцією. Позитивною рисою Закону України «Про охорону праці» є те, що він конкретно стосується цього питання. Українське законодавство передбачає загальну гарантію права надавати всім працівникам нешкідливі та безпечні умови праці, а також через зростаючі вимоги до їхнього здоров'я, а також передбачати додатковий захист для певних категорій працівників. До цих категорій належать працівники, неповнолітні, жінки, люди з інвалідністю та іншими, які працюють у шкідливих та небезпечних умовах праці.

На підставі ст. 5 Закону України "Про охорону праці", положення трудового договору не повинно містити положень, що суперечать Закону про охорону праці та іншим нормативним актам. Тоді порівняно із Законом «Про охорону праці», якщо зміст включає умови, які поширюють правовий статус працівників, або умови визначаються неправосильним.

Важливою гарантією охорони праці є надання інформації працівникам про умови праці підприємства, особливо про робоче місце. Окрім основних питань охорони праці, роботодавці також повинні інформувати робітників про небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які будуть доступні на майбутніх робочих місцях, які ще не ліквідовані. У той час, коли роботодавець зобов'язаний повідомити майбутнього працівника про те, що виробничі фактори можуть мати шкідливий та негативний вплив на його здоров'я, і дати йому змогу приєднатися до права на отримання

відповідних виплат та компенсацій за такі обставини. Крім того, законодавці визначають, як роботодавці використовують свої обов'язки, роботодавець повинен повідомити цю особу про отримання.

У зв'язку з тим, що закон не передбачає типових документів, якими можна буде приєднатись до майбутніх працівників при отриманні такої інформації, формат яких визначається конкретними підприємствами, установами та організаціями. Документом може бути окрема квитанція або спеціальний журнал, рекомендується вносити такі дані у відповідь особи, поведінку сертифікації на робочому місці.

Надання інформації працівникам про стан охорони праці є систематичним. Роботодавці зобов'язані не просто проінформувати працівників про стан охорони праці, що працюють через робочий період підприємства, а також інформувати про причини професійних захворювань та нещасних випадків, а також про межі, які вжито для використання цих несприятливих випадків та забезпечення праці та безпеки на рівень законодавчих вимог.

Якщо роботодавець не виконує обов'язок створити нешкідливі та безпечні умови праці, досягнення з цих питань умов колективного договору, працівник має повне право добровільно розірвати трудовий договір. Зважаючи на те, що не було причин звільнити працівників на цій підставі, працівнику виплачували вихідну допомогу. Колективними договорами визначається розмір вихідної допомоги, але в разі, якщо не повинен бути змінений для тримісячного входу працівників. У трудовій книжці є записи про причини звільнення працівника [49].

Охорона праці фінансується роботодавцем. Очікується, що зібрані кошти будуть використані для запобігання охорони праці, реалізації національних, відомчих та регіональних програм, спрямованих на підвищення безпеки, гігієнічних роботах і виробничому середовищі, та інших державних програмах, спрямованих на попередження професійних захворювань та несприятливих випадків. Підприємство виділяє кошти на поліпшення умов праці, як показано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Підприємницькі кошти спрямовані на поліпшення умов праці

ТОВ «ВАТ Олімп»

Плановий рік	Фонд оплати праці, тис. грн.	Виділені кошти на поліпшення умов праці, тис. грн.
2017	5042,4	25212
2018	5759	28795
2019	6105,2	30526

Тобто витрати на охорону праці у період 2017-2018 рік збільшились на:

$$\frac{28795-25212}{25212} * 100 = 14,21\%$$

Витрати на охорону праці в період 2018-2019 рік збільшились на:

$$\frac{30526-28795}{28795} * 100 = 6,01\%$$

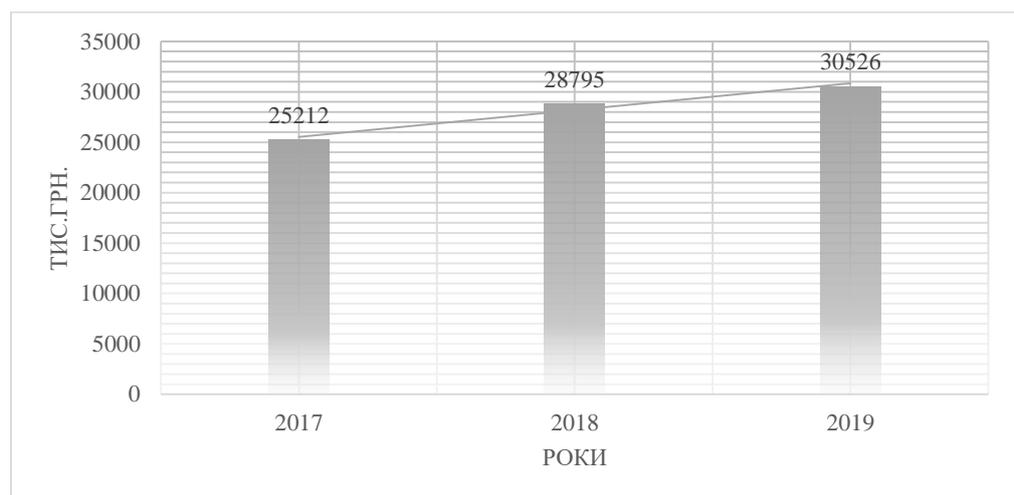

Рисунок 2.5 – Кошти виділені на охорону праці за 2017-2019 роки

Попереднє навчання на виробництві повинно бути забезпечене для тих, хто щойно знайшов роботу та тих, хто переїхав з одного міста в інший. Підприємства пропонують нові робочі місця для робітників, стажерів та персоналу.

Розроблені інструкції з охорони праці робітників відповідно до плану, інших нормативних органів з охорони праці, технічних документів та переліку запитань, початкове навчання може проводитись індивідуально або з групою людей у одному з галузей промисловості. Процедура формулює цілком, відповідальним за ділянку,

досягає згоди з управління охороною праці та затверджує відповідальну особу підприємства.

Усі працівники, що включають випускників професійно-технічних закладів, навчальних та виробничих заводів, після первинної підготовки у виробництві повинні пройти кілька стажувань у ротації (цехи з виробництва). Відповідальний особа на підприємстві має право звільнити працівників від інструктажу, які мають принаймні три роки професійного досвіду, від навчання відповідно до їхніх попередніх показників або розподілів. Якщо працівник перейде з одного цеху в інший, характер і вид роботи він буде здійснювати іншу.

Якщо правила, норми, вказівки, технологічний процес обробки будуть змінені, буде проведено позаплановий інструмент, який порушує правила безпеки праці, інструкції та норми та з охорони праці, а також використання неправильних методів роботи може спричинити травми.

Цілеспрямоване навчання проводиться з працівниками при виконанні розроблених робіт, не пов'язаних з особистим досвідом зі спеціальністю (навантаження, розвантаження, одноразова робота за межами підприємства, цеху тощо); ліквідація аварії, стихійного лиха; виконання робіт, на які видано наказ, дозвіл та інші документи; поїздка на підприємство; організація масових заходів за участю учнів, студентів (пішохідні екскурсії, спортивні заходи тощо). Спільні вказівки визначаються за допомогою прийому замовлень з допомогою інших документів, щоб отримати можливість перегляду та відповідних вказівок.

Розглянемо інструкцію з охорони праці працівника: «Монтажник радіоапаратури та приладів» на підприємстві ТОВ «ВАТ Олімп».

Його загальні положення містять:

- Інструкція охоплює всі підрозділи підприємства.
- За допомогою цієї інструкції працівник повинен розпочати роботу інструменту перед початковою роботою на підприємстві (вступне навчання), а потім кожні 3 місяці (перекваліфікація), хто інструктує та практикує.
- Власник зобов'язаний застрахувати робітника від професійних захворювань та нещасних випадків. Якщо шкода здоров'я заподіюється з

вини власника то працівник має повне право вимагати відшкодування заподіяної йому шкоди.

- Якщо працівник не придержується даної інструкції то він несе матеріальну, дисциплінарну, кримінальну та адміністративну відповідальність.
- Ті, кому виповнилося 18 років, і пройшли відповідне навчання: фізичний огляд, виробниче навчання та навчання з охорони праці, може допускатися до роботи монтажника радіоапаратури.
- Виконувати роботу лише ту, яка доручена керівництвом.
- Відправляючи працівника на виконання робіт, яке не супроводжується його основним видом діяльності, він має пройти цілеспрямоване навчання (інструктаж).
- Монтажник радіоапаратури та приладів зобов'язаний: дотримуватись норм внутрішнього трудового розпорядку; користуватися лише справними інструментами на ремонтному обладнанні; зберігати робоче місце в порядку та чистоті; за прямим призначенням використовувати інструмент; не впускати сторонніх людей на робоче місце; використовувати засоби індивідуального захисту та користуватися спецодягом; мати здатність надати першу допомогу постраждалим; знати як використовувати засоби пожежогасіння.
- Щоб запобігти потрапляння парів в організм, потрібно відмовитись від прийому їжі, пиття води, паління в приміщенні, де проводиться паяння припоєм, які містять свинець.
- Дотримуйтесь правил пересування на території заводу і на самих цехах. Використовуйте встановлені переходи, не перелазьте через конвеєри, транспортери, штабеля деталей та огорожі.
- Поступатись дороги під час переміщенні вантажним кранами та транспорту.

Вимоги безпеки перед початком роботи:

- Одягнути робочий одяг і закріпити на всі гудзики, під головний убір сховати волосся.

- Переглянути та переконатися, що робоче обладнання та інструменти у справному стані.
- Прибрати з робочого місця всі непотрібні речі, які заважають працювати.
- Розподіліть прибори та інструменти у зручному порядку та підтримуйте правил – те, що ви тримаєте у лівій руці, розташуйте ліворуч, а те, що ви тримаєте в правій – праворуч.
- Встановіть сидіння у зручному положенні, щоб вам не довелося робити зайвих рухів тілом та руками під час робочих операцій.
- Організуйте місце освітлення так, щоб під час роботи світло не засліплювало очі.

Вимоги безпеки при роботі:

- Робоче місце зберігайте в порядку та чистоті.
- Виконуйте зварювальні роботи в блоках, шафах, стінах та інших виробках, щоб забезпечити повне відключення напруги.
- Використовуйте захисні окуляри для встановлення та видалення небезпечних продуктів для запобігання опіків очей.
- Використовуйте подушку або наколінники для виконання монтажних робіт на металевій поверхні в лежачому положенні та на колінах.
- Якщо немає механічного зварювального пристрою, використовуйте пінцет для подачі припою.
- Не відволікайте сторонніх від роботи розмовами та не відволікайтесь самі.
- Щоб запобігти попаданню крапель під час паяння на відкритих ділянках тіла, нанесіть тонкий шар флюсу та за допомогою спеціально виготовлених серветок видаліть надлишки припою з кінчика паяльника.
- Тримайте припаювальний дріт пінцетом.
- Між паянням покладіть паяльник на металеву термостійку опору.
- Використовуйте хімічні речовини лише в контейнерах із етикетками із зазначеним вмістом.
- Видаліть кінці дроту через випалювання при включеній вентиляції.
- Розчинники (ацетон, бензин, спирт тощо), які використовуються при очищенні паяльних з'єднань, слід зберігати в ємності, яка не зламається.

Вимоги безпеки після закінчення роботи:

- Від'єднайте від електромережі паяльник.
- Протріть інструменти та приберіть їх.
- Очистіть робоче місце від каніфолі та припою, протріть стіл вологою ганчіркою.
- Приберіть серветки та ганчірки у відведені місця.
- Здати залишок розчинника до визначеного місця.
- Вимийте руки 1% розчином оцтової кислоти, а потім вимийте руки водою з милом.

Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях:

- Можлива ситуація на роботі, яка може спричинити аварію або нещасний випадок: пожежа, удар електрострумом, несправність електроінструменту, різкий запах згорілої ізоляції, поява диму.
- У цьому випадку негайно потрібно припинити роботу, відключити електроінструмент від мережі.
- Потрібно повідомити про випадок свого керівника.
- Якщо є потерпілі, надайте їм першу допомогу.

Визначимо оцінку ефективності ТОВ «ВАТ Олімп»:

Основою визначення соціальної ефективності заходів з охорони праці для 743 працівників на підприємстві (загальна кількість людей) є:

1. Кількість робочих місць, які не відповідають санітарним вимогам, до проведення заходів 24, після проведення заходів 22;
2. Кількість працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення норм 18, після 16;
3. Кількість поранень на роботі, до проведення заходів 5, після 2;
4. Кількість днів непрацездатності через виробничу травму, до проведення заходів 51, після 42;
5. Кількість звільнених працівників, до проведення заходів 6, після 2;

Розв'язання:

Визначимо зменшення кількості робочих місць, які не відповідають вимогам положень про безпеку виробництва:

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100, \%$$

$$\Delta K = \frac{24 - 22}{371,5} * 100 = 0,54\%$$

де P_1, P_2 – кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

$K_3 = \frac{N}{2} = \frac{743}{2} = 371,5$ – загальна кількість робочих місць (працюють у дві зміни, так як на $P_1 = 16$ припадає $N_1 = 18$ чоловік.

Визначаємо зменшення працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам гігієнічних правил:

$$\Delta Ч = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100, \%$$

$$\Delta Ч = \frac{18 - 16}{743} * 100 = 0,27\%$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, чол.;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, чол.

Збільшення частоти коефіцієнта травматизму:

$$\Delta K_{ч} = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100 \%$$

$$\Delta K_{ч} = \frac{5 - 2}{743} * 100 = 0,4 \%$$

де T_1, T_2 – кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

Визначити зменшення стійкості працівників через незадовільні умови праці.

$$\Delta Ч_{п} = \frac{3_1 - 3_2}{N} \times 100 \%$$

$$\Delta Ч_{п} = \frac{6 - 2}{743} * 100 = 0,54\%$$

Розрахунок річної економії від зниження рівня захворюваності на основі таких даних:

- кількість днів, через які кожні 100 працівни непрацездатні через хворобу, до проведення заходів 1592, після 1439;
- річна середньооблікова чисельність робітників 743, чоловік;

- вартість виготовлених товарів за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 169, грн.;
- річна вартість товарної продукції підприємства 215, млн. грн.;
- середньорічна чисельність персоналу промислового виробництва 321, чол.;
- середньорічна заробітна плата одного працівника разом із внесками на соціальне страхування $Z_p = 2000$ грн.;
- середньоденна сума допомоги за тимчасовою непрацездатністю $Z = 175$ грн.

Розв'язання:

Зниження вартості робочого часу за рахунок зменшення захворюваності (зокрема до травми) за певний час:

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{100} \times C_s, \text{ люд.-днів.}$$

$$\Delta D = \frac{1592 - 1439}{100} * 743 = 1136 \text{ люд.-днів.}$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів.

Зростання продуктивності праці:

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times Z_s}{P_n} \times 100\%,$$

$$\Delta W = \frac{1136 * 169}{215000} * 100 = 89,3$$

де Z_s – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

У результаті підвищення продуктивності праці, одночасно знижуючи рівень захворюваності та травматизму, заохочується щорічна заробітна плата:

$$E_z = \frac{\Delta W \times Z_p}{100} \times C_{cp}, \text{ грн.}$$

$$E_z = \frac{89,3 * 2000}{100} * 321 = 573\,306 \text{ грн.}$$

де C_{cp} – середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу;

Z_p – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

Економія за рахунок зменшення коштів виплачуючи за допомогу з тимчасовою втратою працездатності:

$$E_{cc} = \Delta D \times P_0, \text{ грн.}$$

$$E_{cc} = 1136 * 175 = 198\ 800 \text{ грн.}$$

де P_0 – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Річна економія за рахунок зниження захворюваності (травматизму):

$$E_{pz(m)} = E_z + E_c + E_{cc}. \text{ грн.}$$

$$E_{pz(r)} = 573\ 306 + 198\ 800 = 772\ 106 \text{ грн.}$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність ТОВ «ВАТ Олімп» можемо зробити такий висновок. Підприємство створило та застосовує ефективну систему управління охорони праці. До підприємницької служби охорони праці входить професійний робітник (технік). З 2017 по 2019 рік заходи з охорони праці зросли на 14,21% у 2017 році та 6,01% у 2018 році. Протягом звітних трьох років не було виявлено жодної аварії на підприємстві. Слід зазначити, що в структурі відділу планової економіки підприємства облаштування робочих місць та умов відповідає за норму вимогам та за іншими роботами.

В даному розділі ми дійшли висновку, що на сьогоднішній день потрібно більше заходів для зміцнення наукового, інноваційного та виробничого. Здійснюючи прискорення інтенсифікації інноваційного виробництва промисловості в сучасних умовах, ми можемо визначити використання позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняних практиках при створенні інноваційної екосистеми, наповненої середніми та малими інноваційними підприємствами для власних потреб та потенційного експорту.

В період досліджуваних років ТОВ «ВАТ Олімп» здійснювало результативну фінансово-господарську діяльність. Про що свідчить зростання власного капіталу, майна та виручки від реалізації. Прибуток зріс і був у 2019 році 107,30%, а це на 38,44% більше ніж у 2018 році.

Проаналізувавши підприємство ТОВ «ВАТ Олімп» в контексті ресурсного забезпечення розвитку інновацій, можна сказати, що підприємство володіє

можливими ресурсами на доступному рівні, щоб здійснювати інноваційний розвиток, але на жаль воно не використовує свої ресурси за призначенням тобто для здійснення інноваційної діяльності

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВАТ Олімп»

3.1 Аналіз та оцінка інноваційного розвитку підприємства

Інноваційна діяльність підприємства повинна сприяти не тільки створенню нових конкурентних переваг на ринку, але і створенню, розробці і впровадженню нових і поліпшених продуктів, з більш високими споживацькими властивостями. За допомогою збільшення рівня інноваційної активності підприємства мають нагоду вдосконалення технологій, поліпшення якості роботи із споживачами маркетингової служби, розширення існуючих меж і створення нових ринків збуту продукції, що виробляється.

Основні показники інноваційної діяльності українських промислових підприємств, які займаються інноваціями показують, що з 2014 – 2019 років здійснюється зниження та спадання. Зробимо оцінку інноваційної діяльності українських промислових підприємств з розрахунком на одне промислове підприємство (таблиця 3.1) [44, 45].

Таблиця 3.1 – Оцінка інноваційної діяльності українських промислових підприємств (2014 – 2019 рр.) у розрахунку на одне промислове підприємство з активними інноваціями

Показники	2014 р.	2019 р.	Відхилення 2019 до 2014 року
Кількість нових технологічних процесів, впроваджених у виробництво, од.	1,08	2,96	1,88
Серед них нові або значно вдосконалені маловідходні, ресурсозберігаючи типи	0,28	1,10	0,82
Кількість впроваджених інноваційних продуктів (товари, послуги), од.	2,28	2,75	0,47

Продовження таблиці 3.1

з ними нові типи автомобілів, обладнання, прилади, апарати	0,82	0,97	0,16
Кількість реалізованих інноваційних продуктів (товарів, послуг), млн.грн	15,95	43,82	27,86
Інноваційні витрати, млн.грн.	4,78	18,19	13,40

Аналізуючи дану таблицю, можна сказати, що у розрахунку на одне промислове підприємство, кількість нових технологічних процесів, впроваджених у виробництво зростає з 2014 по 2019 рік на 1,88 одиниць. Серед них нові або значно вдосконалені маловідходні, ресурсозберігаючі типи збільшились на 0,82 одиниць у 2014 році 0,28, у 2019 році 1,10.

Зросла кількість впроваджених інноваційних продуктів на 0,47 одиниць, з ними нові типи автомобілів, обладнання, прилади становлять 0,16. Кількість реалізованих інноваційних продуктів збільшився та складав 27,86 млн.грн, це говорить про те, що у 2014 році було реалізовано інноваційні продукти 15,95, а у 2019 році 43,82. У 2019 році ця кількість збільшується і це є позитивним фактором. Інноваційні витрати за останні роки збільшуються з 4,78 на 18,19, це показує нам те, що в останні роки інноваційна діяльність все частіше використовується у промислових підприємств.

У розрахунках на одне промислове підприємство з активними інноваціями ми бачимо, що станом на 2014 – 2019 роки відбувається зростання, це говорить про те, що на даний момент все більше підприємств впроваджують інновації в свої підприємства. Але на жаль ТОВ «ВАТ Олімп» цим не займається та не впроваджує інновації в свою діяльність.

Розглянемо загальну кількість працівників, задіяних у виконанні наукових та інноваційних досліджень у розробки, за критеріями персоналу останніх років 2017 – 2019 рр. (таблиця 3.2) [45].

Таблиця 3.2 – Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових та інноваційних досліджень у розробок, за критеріями персоналу в Україні

Категорії персоналу	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Дослідники	59392	57630	51121
Техніки	9144	8553	7470

Продовження таблиці 3.2

Допоміжний персонал	25738	21945	20671
У тому числі мають науковий ступінь			
Доктора наук	6942	7043	6526
Доктора філософії (кандидата наук)	19219	18806	16929
Усього	94274	88128	79262

За цією таблицею ми бачимо, що загальна кількість працівників, задіяних у виконанні наукових та інноваційних досліджень в 2019 році знижується порівняно з 2017 роком. Це є негативним фактором, так як дослідження в діяльності інновацій на цей час розвиваються не так швидко, як декілька років тому.

За методикою у таблицях 3.3 і 3.4 оцінимо інноваційний потенціал і інноваційну активність ТОВ «ВАТ Олімп».

Таблиця 3.3 – Методика оцінки інноваційного потенціалу ТОВ «ВАТ Олімп»

Складова потенціалу	Характеристика
Ресурсна складова	
Кадровий компонент	Частка співробітників вищої кваліфікації (докторів і кандидатів наук) Частка співробітників з вищою освітою Частка співробітників, що беруть участь в НДДКР
Фінансовий компонент	Обсяг власних коштів підприємства, які потенційно можуть бути інвестовані в НДДКР, створення дослідних зразків і т.п. Привабливість підприємства для зовнішніх інвесторів (банки, приватні особи, державні фонди)
Інтелектуальний компонент	Число зареєстрованих предметів інтелектуальної власності, що належать підприємству, а також що використовуються за ліцензійними договорами Число незареєстрованих розробок підприємства Число НДДКР, що проводяться підприємством
Матеріально-технічний компонент	Частка витрат на НДДКР в загальних витратах Технічне забезпечення (фондоозброєність) випуску інноваційної продукції і проведення НДДКР Фондовіддача устаткування, задіяного в інноваційному процесі
Результативна складова	
Фінансові результати	Частка виручки від реалізації інноваційної продукції в загальній виручці Частка експорту продукції інновацій у загальному обсязі експорту
Інтелектуальні результати	Коефіцієнт комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності Частка завершених НДДКР, що перейшли в стадію комерціалізації
Управлінська складова	

Організаційний компонент	Наявність стратегії розвитку підприємства, що включає напрями розвитку інноваційної діяльності Наявність конструкторського підрозділу Наявність системи мотивації і стимулювання інноваційної діяльності Наявність бізнес-планів інноваційних проектів Наявність системи управління інтелектуальною власністю
Маркетинговий компонент	Наявність в організаційній структурі підприємства відділу маркетингу або фахівця з маркетингу Наявність досліджень ринку інноваційної продукції Наявність стратегії просування інноваційної продукції на ринок

Таблиця 3.4 – Методика оцінки інноваційної активності ТОВ «ВАТ Олімп»

Показники, що характеризують інноваційну активність	Формування показника
1. Інноваційний зріст випуску продукції	Відношення поточного обсягу інноваційної продукції підприємства до попереднього
2. Частка інноваційної продукції в загальній кількості відвантаженої продукції	Відношення обсягу інноваційної продукції до загального обсягу відвантаженої продукції
3. Частка витрат на НДДКР у загальних витратах	Відношення обсягу витрат на НДДКР до загального обсягу витрат
4. Співвідношення технологій, що придбавалися і продавалися	Відношення обсягу технологій, що придбавалися, до обсягу технологій, що продаються
5. Частка виручки від реалізації нових продуктів в загальному обсязі прибутку за досліджуваний період	Відношення загальної виручки від реалізації нових продуктів до загального обсягу прибутку за досліджуваний період
6. Зростання експорту технологій в зарубіжні країни	Відношення поточного обсягу коштів, що поступили, до попереднього
7. Зростання імпорту технологій із зарубіжних країн	Відношення поточного обсягу коштів, що виплатили, до попереднього
8. Частка реалізованих інноваційних ідей в загальному числі висунутих пропозицій	Відношення реалізованих ідей інновацій до загального числа висунутих пропозицій
9. Частка науково-технічного персоналу в структурі підприємства	Відношення числа науково-технічного персоналу до середньосписочної чисельності

Вивчення методичних підходів оцінки ефективності інноваційної діяльності дозволяє їх систематизувати за двома основними напрямками: традиційними та альтернативними, з диференційованими змінними групами. Компаративний аналіз методів оцінки ефективності інновацій показує, що кожен має переваги та

недоліки. Досліджувані методики орієнтовані на оцінку ефективності інновацій з певного місця: прибутковість, ефективність інвестицій та задоволення потреб споживачів. Відсутність комплексності показників і недоступність вимог не можна використовувати будь-яку із запропонованих методик на підприємстві.

Аналіз управлінської складової підприємства в розрізі показників дозволяє утворити наступні висновки:

1. На підприємстві немає у формалізованому виді стратегії розвитку, що включає напрями інноваційного розвитку. В структурі підприємств немає підрозділів або співробітників, відповідальних за інноваційний розвиток.

2. На підприємстві немає системи управління інтелектуальною власністю. Оформлення прав на створену інтелектуальну власність на підприємстві практично не здійснюється, не вводиться навіть режим ноу-хау.

3. Підприємством не здійснюються дослідження ринку інноваційної продукції, а також розробка стратегій просування такої продукції на ринок.

Таким чином, діяльність з реалізації інноваційного потенціалу є швидше приватним проявом, ніж стратегічним напрямом розвитку підприємств. Реалізація інновацій складається стихійно. Однією з причин цього є не тільки дефіцит кадрових і фінансових ресурсів, але і концентрація на поточній діяльності, що приносить дохід підприємству, короткострокова стратегія розвитку, відсутність зовнішніх стимулів, інформації про можливості розвитку інновацій. Підприємство характеризується середнім рівнем інноваційного розвитку. Недостатній обсяг ресурсів, що розташовуються, для здійснення інноваційної діяльності. Підприємство відрізняється високим потенціалом, але пов'язаним з ризиком.

3.2 Пропозиції та основні напрями поліпшення інноваційного розвитку підприємства

Розгляд інноваційного потенціалу підприємства дозволяє виробити стратегію його нарощування і більш ефективного використання.

Аналіз ресурсної складової інноваційного потенціалу показав, що підприємство володіє гарними фінансовими можливостями і потенційно може

інвестувати в інноваційні проекти власні кошти, є інвестиційно привабливим. Крім того, є достатньо добра матеріально-технічна забезпеченість. Проте для мети інноваційного розвитку потрібне нарощування кадрового потенціалу підприємства.

В ході аналізу даних інтелектуальної складової, а також проведеного аудиту було виявлено, що на підприємстві не було оформлених об'єктів інтелектуальної власності. В той же час був ряд неформлених результатів інтелектуальної діяльності, які знаходилися на початкових стадіях створення продукції (макет, дослідний зразок і т. п.) і не реалізовувалися через низку обставин (було відсутнє маркетингове опрацювання, було потрібно врахування ризиків і т. п.). Управлінська складова знаходилася на низькому рівні внаслідок відсутності на підприємстві системи управління комерціалізацією і виведенням інноваційної продукції на ринок. Таким чином, підприємство володіло певним інноваційним потенціалом, але не використовувало його повною мірою для підвищення своєї конкурентоспроможності і прибутковості. Аналіз поточної діяльності підприємства показав, що основну частку його виручки (90%) приносила відома на ринку, не інноваційна продукція. З погляду перспектив розвитку підприємства, базуючись на результатах аналізу, була запропонована стратегія диверсифікованого зростання, а саме, конгломеративної диверсифікації на основі комерціалізації розробок, що були в компанії. Таким чином, розширення бізнесу планувалося за рахунок виробництва нового продукту, який реалізується на нових ринках. При реалізації стратегії було прийняте рішення орієнтуватися на виробництво таких продуктів, технологія виробництва яких дозволяла б максимально використовувати вже наявні можливості підприємства.

Надалі підприємству доцільно реалізовувати стратегію горизонтальної диверсифікації, що припускає розширення асортименту запущеної в серійне виробництво інноваційної продукції шляхом забезпечення її застосування для об'єктів різного призначення. Це дозволить розширити ринок збуту інноваційного продукту за рахунок збільшення його асортименту і встановлення гнучкої цінової політики.

Серед значних факторів, що заважають підприємству здійснювати інноваційну діяльність, відносяться: нестача власних коштів; висока вартість нововведень; високий економічний ризик. З огляду на те, що найбільша частина джерел фінансування підприємства доводиться на власні засоби, можна зробити висновок про те, що це не є основним фактором, гальмуючим інноваційну діяльність організації. До значних факторів, які впливають на здійснення інновацій, підприємство так само відносить високу вартість нововведень і високий рівень економічного ризику, що виправдано, з огляду на те, що при вкладенні коштів в реалізацію інноваційної діяльності, підприємство не може бути упевнено в її успішності і подальшій реалізації, що може принести підприємству дохід, а у разі негативного ефекту від даного вкладення, підприємству може загрожувати погіршення позицій ефективності його функціонування, зниження рівня платоспроможності, фінансової незалежності і ін. Найімовірніше, підприємство просто не ставить перед собою основною стратегічною метою здійснення інновацій, оскільки веде цілком успішну діяльність, здійснюючи лише необхідні інноваційні впровадження для оптимізації ефективності своєї діяльності і на даний момент не вважає доцільним вкладення засобів в більш глибокий інноваційний розвиток.

Несприятливий інноваційний клімат для вітчизняних підприємств обумовлений наступними чинниками:

1. Дія зовнішнього середовища (інфляція, конкуренція на ринку, високі бар'єри входження на ринок, податки, недовіра кредитно-інвестиційних організацій).

2. Зовнішні інвестиційні ресурси (високі інвестиційні ризики, низька величина і доступність деяких видів ресурсів, високі ставки відсотків за кредитом).

На даний момент для малих та середніх підприємств доступні такі інструменти: кредити на поточну діяльність, комерційні іпотечні позики, інвестиційні позики та деякі спеціальні форми кредитування, такі як лізинг та інші, які наведені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Інструменти отримання позикових коштів для малого і середнього підприємництва

№ з/п	Інструмент	Застосування	Переваги	Недоліки
1	Інвестиційний кредит	Розширення виробничої потужності, реалізація нових проектів, технологічні перетворення, перетворення та інвестиції відповідно до вимог державних установ	Різні умови кредитування, необов'язкове відстрочення рішення основного боргу	Існує ризик, оскільки, незалежно від поточної прибутковості, відсотки для позиції та основної боротьби повинні бути погашені
2	Кредити на поточну діяльність	Поповнення корпоративного оборотного капіталу та придбання рухомого майна	Фінансова стійкість підприємства підвищується завдяки маневреності оборотних послуг, а щомісячні виплати позику не повинні перевищувати половини чистого прибутку підприємства	Максимальний термін таких позик обмежений трьома роками
3	Комерційна іпотека	Покупка об'єктів нерухомості	Можливість отримати права власності на даний момент, є страхуванням від ризику втрати цього права	Невиправдано великі суми вимог іпотечних банків до позичальників
4	Лізинг	Використання сучасних технологій, нового обладнання	Стабільність платежів (нижчий інфляційний тиск), фінансування основних фондів, простий дизайн у порівнянні з іншими інструментами та мінімальними переказами необхідних фінансових документів	Складна організація процесу договору оренди, дозволить вилучити орендоване майно в разі невиконання зв'язку та великої суми власних капітальних вкладень (20-30% від вартості майна)
5	Факторинг	Погашення боргу кредиторів кредитної компанії	Додаткові можливості для розширення продажів та надання допомоги від факторів управління дебіторською заборгованістю	Суперечності в українському законодавстві щодо угоди про факторинг, що не стосується регресу

На додаток до вищих визначених інструментів, особливостей у зовнішньоекономічній діяльності, широко використовуються акредитиви та їх економічна природа суперечити факторингу. Для більшості підприємців фінансові проблеми обмежуються високими банківськими процентними ставками та відсутністю забезпечення банківської позики. Розвиток українських фондів венчурного капіталу, створення віртуальних бізнес-інкубаторів, індустриальних парків та інших дієвих структур можуть приватно допомогти вирішити ці проблеми.

Тому ми вважаємо, що Україна повинна розробити чітко сплановану програму державних гарантійних позицій для підтримки мікрокредитної підтримки інноваційної діяльності малих та середніх підприємств на базі досвіду таких країн, як США, Данія, Швеція, Італія та інші. Найважливішим аспектом цього питання, як правило, є фінансовий фон такого процесу, розмір гарантійних лімітів.

Стартовий капітал – величина первинних інвестиційних вкладень, без якої малий бізнес не тільки не вигідний, але і нежиттєздатний – в значній мірі визначається низьким рівнем добробуту середнього класу населення, що вирішило почати власну справу, і тому не може забезпечувати достатній рівень функціонування малого підприємства [50; 51].

Внутрішні джерела розвитку (фонди страхування, резервні і амортизаційні фонди, прибуток) також не можна розглядати як серйозну фінансову основу, що дозволяє малому бізнесу розвиватися і виживати в складних умовах вироблення ринкових відносин.

Із цих причин використання банківських кредитів спричиняє за собою заборгованості малих підприємств, які з перебігом років зростають.

Фінансова підтримка держави, на жаль, малозначуща для сектора малих підприємств, оскільки одноразова, невелика за розміром і, в більшості випадків, не доходить до адресата [51; 52].

В силах держави:

– запустити механізми фінансової підтримки;

- застосувати весь спектр технологій залучення засобів в сферу малого підприємництва;
- зробити систему надання гарантій і бюджетних ресурсів більш зрозумілою і доступною підприємцям;
- навчити підприємців сучасним методам запозичення;
- переорієнтувати систему фінансування на активне використання позабюджетних джерел [52].

Тому сьогодні доцільно створити систему державних гарантій на основі певного обсягу фінансових та матеріальних ресурсів. Можна вважаємо, що "горизонти" державного впливу повинен включати такі аспекти:

- недосконалість податкової системи. Однією з головних причин відсутності України у списку прямих інвестицій для іноземних інвесторів є незрозумілість податкової системи в Україні та її складність. Цей фактор певного міру пояснює існування явища «подвійного ведення бухгалтерії» для малих та середніх підприємств;

- високий рівень в країні корупції;
- загальна економічна криза та банкрутство малих та середніх підприємств,;
- декларативна державна підтримка та непрозорість її отримання;
- відсутність захисту від атаки.

Коли йдеться про загальну підтримку та стимулювання розвитку малого бізнесу та звичайних підприємств, слід зазначити, що це в основному декларації, а не практичний характер. До такого висновку можна дійти на основі аналізу стратегії розвитку малого та середнього підприємництва в Україні до 2020 року, прийнятого Кабінетом Міністрів України у 2017 році [53].

Другий напрямок стратегії - "Розширення доступу до фінансування малих та середніх підприємств" - присвячене створення сприятливих умов для ведення бізнесу та повного розкриття потенціалу сектору малого та середнього підприємництва, але на основі звичайної української реальності, ні банки, ні влада не може оптимізувати ситуацію з точки зору пропонування позик, а навпаки, вони підвищують вимоги до підприємців та інноваційності їх діяльності.

Таким чином, провівши аналіз можна зробити висновок, що заходи на вдосконалення кредитування малих та середніх підприємств для України, має бути збалансованим та послідовним, лише таким чином можна досягти синергетичного ефекту від їх реалізації. До таких заходів належати:

- по-перше, розробка спеціалізованих онлайн-платформ, за допомогою яких підприємці можуть отримати позики, прикладами таких платформ є Funding Circle, Kabbage, Lending Club чи RenRen;

- по-друге, використовуючи інновації у кредитуванні, розподіляючи краудфандингових платформ, що діють в даний час в Україні є "Спільнокошт" та "NaStarte. Цей запас також буде особливо привабливим для дрібних інвесторів, які бажають інвестувати невеликі суми;

- по-третє, організація консультативної допомоги та навчання з основного ведення бізнесу;

- по-четвергах, вжиття заходів щодо усунення адміністративних бар'єрів для діяльності, а саме перешкода для сертифікації продукції, реєстрація та ліцензування малих та середніх підприємств;

- по-п'яте, створення єдиного набору структурованої інформації про ділову репутацію підприємств, яка буде класифікована за класами для оцінки ризику складання кредитного договору.

Цей ресурс може включити дорожню карту розвитку підприємства, яка дозволить більше рівномірно та прозоро відображати мету використання отриманих даних та створення відповідних характеристик подібних підприємств.

Інноваційний потенціал підприємства формується на основі людського потенціалу, характеристиками якого виступають освіта, кваліфікація, досвід співробітників, рівень когнітивності, здатність до інноваційної діяльності і т.д. Очевидно, що якщо підприємство володіє співробітниками з високим рівнем освіти, прагненням до саморозвитку і самореалізації, що активно підвищують свій інтелектуальний рівень, то встановлення інноваційного вектора розвитку на підприємстві відбудеться успішніше, і процес інноваційної діяльності буде більш результативним, ніж на підприємстві, де якісний і кількісний склад не відповідає необхідному рівню, де немає мотивації і постійна плинність кадрів. Крім того,

інтелектуальний потенціал як складова частина інноваційного потенціалу підприємства повинен відображати обсяг створених на підприємстві науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, об'єктів інтелектуальної власності, обсяг нематеріальних активів підприємства як результатів інтелектуальної діяльності. Крім того, високий інтелектуальний рівень персоналу підприємства може бути неефективний при безграмотному управлінні ним, в зв'язку з цим деякі дослідники виділяють управлінську компоненту у вигляді окремого організаційно-управлінського потенціалу. Здатність топ-менеджменту таким чином впливати на співробітників, щоб всі підрозділи, ланки, відділи працювали злагоджено, а результат інноваційної діяльності був максимально ефективний, також є високою цінністю для підприємства. Проте очевидно, що інтелектуальна складова у вигляді потенціалу можливостей може бути реалізована в тому випадку, якщо матеріально-технічна база також відповідає необхідному рівню. В першу чергу йдеться про технічну готовність підприємства до інновацій: наявність необхідних площ і устаткування, рівня автоматизації виробництва, періодичності оновлення технічного і технологічного устаткування, модернізація виробництва. Фінансові можливості підприємства в питанні управління розвитком інновацій підприємства також повинні бути враховані і співвіднесені з інвестиціями в розвиток підприємства. Індикаторами оцінки фінансових можливостей можуть виступити показники рентабельності виробництва, показники власного капіталу, питома вага кредитних засобів, рівень платоспроможності і фінансової стійкості.

До внутрішнього стимулювання інноваційної активності віднесемо дію внутрішнього середовища. Наприклад, наявність вільних власних засобів заохочує виробника до збільшення конкурентоспроможності підприємства, у тому числі за рахунок зростання якості продукції, що виробляється, оновлення асортименту, збільшення продуктивності праці та ефективності виробництва.

Зовнішнім є такий вид стимулювання, який обумовлений зовнішнім середовищем підприємства, зокрема держави. У свою чергу його можна розділити на дві великі групи: фінансові (прямі) і нефінансові (непрямі). Стимулювання фінансове пов'язано з кредитуванням проектів і програм підприємницьких

структур – участь в акціонерному капіталі, пайове і сумісне фінансування, видача гарантій і розміщення гарантійних фондів, організація лізингу.

Наприклад, у рамках стимулювання країн до інноваційної діяльності можна виділити три складові: адміністрування, інфраструктура та фінансування. В адміністративних частинах акцент робиться на впровадженні загальної системи макроконтролю, а також на стимулюванні інновацій та формуванні збалансованої системи захисту авторських прав.

Інформаційна частина повинна включати впровадження механізмів державних закупівель, формування ринкових талантів та формування ринку інновацій.

У фінансовій частині національної політики стимулювання інновацій слід визначити такі механізми підтримки, як державне фінансування інноваційних проектів (включаючи надання субсидій та гранти), стимулюючи інститути державного венчурного фінансування та податкові стимули для інноваційної діяльності. До найбільш поширених видів непрямого (нефінансового) стимулювання інновацій відноситься податкове, основними його формами є податкові кредити та податкові відрахування.

Податковий кредит є найпопулярнішим видом податкового стимулювання інновацій. Сутність податкового кредиту полягає в тому, що він дозволяє підприємствам зменшити суму нарахований податків (як правило, податок на прибуток) на деяку величину, залежну від величини понесених витрат на дослідницькі розробки.

До непрямих заходів стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств також можуть належати: зовнішньоекономічна підтримка, привласнення недобросовісної конкуренції, пільгові позики для інноваційних проектів, страхування інноваційної діяльності, неподаткові субсидії, підготовка, підготовка та підвищення кваліфікації. Персонал, який займається інноваційною діяльністю, спробує процедуру вирішення високоякісних іноземних робітників; надає інформаційну підтримку інноваційній діяльності, надає безкоштовну інформацію про пріоритети національної інноваційної політики, матеріали про

реалізацію та завершені інноваційні проекти та плани, а також завершені наукові технологічні дослідження, які можуть бути основою для інноваційної діяльності.

Розподіл форм участі держави на прямі і непрямі методи носить умовний характер. Нефінансові, пов'язані з перерозподілом фінансових ресурсів. Запровадження нефінансових методів також вимагає фінансування, хоча і в меншому розмірі, ніж при здійсненні фінансових методів.

Застосування прямих та непрямих державних стимулів є ефективним способом активізації інноваційної активності в сукупності з інституційними механізмами. В Україні до їх числа відносяться «механізми інвестиційних фондів, венчурних фондів, промислово-виробничих, технопарків в сфері високих технологій».

Сучасний етап економічного та соціального розвитку визначає більше високих вимог до стимулювання інноваційної діяльності і піднімає проблему вдосконалення цього механізму.

На первинному етапі переходу до інноваційної моделі розвитку необхідно виробити стратегію стимулювання інноваційної діяльності промисловості на довгострокову перспективу з розбиттям за галузями. В документі доцільно відобразити передбачення інноваційних потреб кожної галузі, намітити проблеми і задачі, виявити чинники, які сприяють та перешкоджають впровадженню інновацій та розробляють адекватну систему стимулювання інновацій. Стратегія повинна включати заходи щодо мінімізації ризиків управління інноваціями, вказувати пріоритетні напрямки інновацій, визначати інноваційні проекти, що реалізуються, та можливості для участі навчальних закладів, визначати кількість учасників та перспективи створення нових робочих місць.

Для усунення інформаційного розриву між суб'єктами бізнесу, науки і освіти необхідно створити єдиний реєстр інновацій промислових підприємств. В ньому нагромаджуватимуться дані про вже наявні інноваційні проекти і перспективні напрями досліджень.

3.3. Формування сприятливого інноваційного клімату в галузі

Інновації здійснюються не тільки для оновлення продукції і підвищення її конкурентоспроможності, але і для підвищення конкурентоспроможності всього підприємства, включаючи основне і допоміжне виробництво. До проблем, що обумовлюють необхідність інновацій, відносяться, в першу чергу, зниження продуктивності праці, доброчесності продукції, зростання собівартості продукції, які в цілому знижують її конкурентоспроможність. Це обумовлено недостатньою активністю розвитку інноваційної діяльності або взагалі відсутністю такової і виникненням простоїв устаткування, втрат робочого часу, пониженням якості виготовлення продукції і появою дефектів і браку в роботі. Внаслідок недостатнього освоєння у виробництві маловідходних, безвідходних технологій на підприємстві значні наднормативні відходи сировини, матеріалів, втрати енергії і т.п. У зв'язку з цим для виявлення і оцінки стримуючих і сприяючих чинників розвитку інновацій необхідний глибокий аналіз проблем, що заважають зростанню конкурентоспроможності продукції і прибутковості підприємства.

До стримуючих факторів, в першу чергу, слід віднести дефіцит інвестицій, без яких неможливо починати інноваційну діяльність; застарілу МТБ і низький науково-технічний потенціал підприємства; дефіцит висококваліфікованих інженерних, наукових і робочих кадрів, які створюють основу для розвитку інновацій. Це головні фактори. Інші також виступають до певної міри як стримуючі, проте вони вторинні і цілком переборні в процесі інноваційної діяльності. Хоча низький рівень якості, відсутність служб інновації, безперечно, стримують розвиток інновації і інноваційної активності, але їх потрібно вирішувати в робочому порядку. Фактори, сприяючі здійсненню інноваційної діяльності, звичайно виявляються на великих і середніх, достатньо рентабельних підприємствах, з досить високим науково-технічним і організаційним рівнем, стабільним інвестиційним забезпеченням, сучасної МТБ, кваліфікованими кадрами, таких, що характеризуються зростанням обсягів виробництва. На таких підприємствах в основному є власні технічні, конструкторські, технологічні, маркетингові, інноваційні служби, лабораторії або окремі кваліфіковані фахівці,

що сприяє розгортанню інноваційної діяльності. На відміну від інноваційного потенціалу, що розкриває можливості і резерви виробництва, інноваційність підприємства характеризує його інноваційну здатність реалізовувати ці потенційні можливості з широким використанням прогресивних систем, методів, механізмів управління, нових ресурсозберігаючих технологій виробництва, організації праці і т.п.

У зв'язку з цим необхідно розглядати інноваційність підприємства як головну конкурентну перевагу, що підвищує конкурентоспроможність підприємства і ефективність використання інноваційного потенціалу. Після аналізу і розподілення всіх факторів на стримуючі і сприяючі розвитку інноваційної діяльності можна приймати відповідні рішення з мобілізації потенціалу підприємства, фірми і їх інноваційності для усунення негативних факторів, гальмуючих розвиток інноваційної діяльності, і реалізації механізмів дії позитивних факторів, сприяючих успішному розвитку інновації, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності продукції і прибутковості підприємства. Необхідно також проаналізувати інноваційність підприємства і як функцію управління інновацією, тобто її фактичну здатність систематично відстежувати основні зміни ринкової кон'юнктури, оперативно реагувати на ці зміни, забезпечувати перебудову виробництва на випуск більш конкурентоздатної продукції і приведення інноваційного потенціалу підприємства і його конкурентних переваг у відповідність з вимогами ринку і його кон'юнктури. Щоб добитися інноваційної активності, слід постійно підвищувати організаційний, технічний рівень, кадровий потенціал підприємства і удосконалювати методи управління ними. Для цього вимагається перебудувати систему управління, створити новий або удосконалити діючий економічний механізм управління інновацією, який націлить підприємство на підвищення конкурентоспроможності продукції і прибутковості.

Створення сприятливого інноваційного клімату є одним із основних напрямків інноваційної політики підприємства. У більшості випадків інноваційний клімат - це сукупність умов, які допомагають працівникам наполегливо працювати над просуванням та реалізацією нових ідей, в результаті реалізації яких людина відчуває себе вільною, повністю мотивованою і готовою до творчої роботи [10]. З

одного боку: інноваційний клімат – це що склалися за умови в певному проміжку часу в організаційному середовищі, впливаючи на ефективність її інноваційної діяльності. З другого боку: інноваційний клімат – це стан зовнішнього середовища організації, сприяючий або протидіючий досягненню перспективної мети. Це проявляється через вплив на інноваційний потенціал. Інноваційний клімат поширюється на мікроклімат та макроклімат, що складає склади мікро- та макросередовища підприємства.

Складові інноваційного макроклімату підприємства поширюються на чотири основні сфери: 1. Соціальна, природно-географічна та комунікаційна сфери (соціальна напруга, доступ до сировини, палива, енергія та матеріально-технічні ресурси, транспорт, доступ до інформаційних ресурсів). 2. Технологія та технологічні галузі (створення технологій та технологічного інформаційного ринку, НДДКР, консалтинг, інжиніринг, венчурний капітал та інші підприємства). 3. Економічні та фінансові сектори (оподаткування, доходи від НДДКР, інвестиційне середовище, забезпечення інвесторів, зацікавлених в інноваціях та розвитку). 4. Політичне та правове поле (національні плани та проектування, законодавча база для управління НДДКР) [54].

Складові корпоративного інноваційного мікроклімату також поділяються на чотири основні сфери: 1. Поля бізнесу та сегменти ринку: рівень інноваційності, рівень конкуренції та взаємозв'язок зі споживачами, установками та партнерами сегмента ринку. 2. Поле капіталовкладень - інвестиції у розвиток нових технологій. 3. Нова технічна галузь та науково-технічні інформаційні ресурси. 4. Сфера трудових ресурсів - ринок праці для експертів, менеджерів та висококваліфікованих робітників.

Щоб створити хорошу атмосферу для інновацій на підприємстві, потрібно створити атмосферу довіри, виявити та поділити фактори, що «перетворюють» інноваційні зусилля співробітників та спільних пошукових робіт, розподіляючи силу інноваторів на робочому місці та використовуючи організаційні та психологічні інструменти, що створюють «генерують» нові ідеї. Будь-яка система стимулювання буде задіяна, коли вона взаємодіє та підтримує цілеспрямоване

сприяння новим розробникам (таким як мозковий штурм) та інноваційній атмосфері всього підприємства.

З урахуванням цього пропонується механізм створення пригожого інноваційного клімату галузі на основі принципу реалізації відкритих інновацій в сучасній економіці, включаючи наступні інструменти:

- інсорсинг і аутсорсинг технологій. Під інсорсингом технологій мається на увазі «залучення технологій для розвитку внутрішніх інноваційних можливостей», під аутсорсингом – «передача технологій, розроблених усередині галузі в цілях розвитку ринку і використання технології в зовнішньому середовищі» [55];

- бізнес-моделі, з використанням яких визначаються продукти і послуги, які будуть створені інноваційними галузевими підприємствами [55];

- ефективна взаємодія науки, освіти, виробничої сфери на підставі державно-приватного партнерства, що дозволяє гармонізувати інтереси всіх учасників інноваційних процесів;

- залучення суспільства в обмінні процеси, включеність членів суспільства в механізм формування і дифузії інновацій для активізації інноваційної діяльності [55];

- нормативно-правове забезпечення відповідними документами, що дозволяють створювати сприятливі умови господарювання для здійснення інноваційної діяльності, реалізації стратегічних ініціатив, програм розвитку інновацій;

- інформаційне забезпечення, що має на увазі інструментарій впорядкування зв'язків, формування інформаційного поля створення і впровадження інновацій, збільшення швидкості прийняття і реалізації рішень управління;

- захист інтелектуальної власності за допомогою реалізації заходів з попередження і ліквідації наслідків незаконного розповсюдження і використання розумової власності. Таким чином, створення сприятливих умов господарювання забезпечить не тільки посилення позицій галузі на державному рівні, але і на світовій арені, оскільки механізм утворення сприятливого інноваційного клімату галузі має на увазі сукупність методів, способів, чинників, умов і інструментів, що забезпечують створення, впровадження і дифузії інновацій у всіх сферах

економічної діяльності. При цьому всі елементи механізму повинні працювати у взаємодії між собою, а не умовно існувати розрізнено.

Підприємству доцільно оцінити, вивчити і впровадити систему безперервного поліпшення процесів і продуктів, широко вживану за кордоном. Інтерес українських керівників до зарубіжних методів управління очевидний, але їх активне впровадження пов'язано з певними труднощами, серед яких:

- неготовність персоналу до сприйняття нової культури праці;
- дезорієнтація керівників при виборі інструментарію управління для досягнення стійкого результату;
- низький рівень корпоративної культури на підприємствах;
- небажання керівництва мотивувати співробітників;
- небажання керівництва коректувати методики управління і сформований сталий підхід до вирішення задач. Використання різних (нетрадиційних) систем управління особливо актуально в кризові періоди, оскільки дозволяє знайти шляхи оптимізації використання ресурсів підприємства.

Необхідні умови для ефективного розвитку інноваційного потенціалу спрямованих на: створення умов для постійного зростаючого опису на ринкові інновації; сприяння розвитку конкурентного середовища; надання пріоритету розвитку науки та освіти; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;. Для більшості українських підприємств інноваційна діяльність ще не стала стратегічним фактором розвитку.

Основними причинами цього можна вважати: недосконалість законодавчої бази, нестача доступної підприємцю інформації про нові технології і програми на ринку, низькі стимули до інноваційної активності, недостатній обсяг і виборчий характер державної допомоги проведення НДДКР і інноваційні впровадження, високі ризики, пов'язані з впровадженням за відсутності державних гарантій, низькі стимули до створення венчурних фірм. Для нинішньої ситуації головним завданням є створення нових несприятливих умов для залучення підприємств та інвесторів у сферу інновацій за допомогою встановлення пільгових ставок (до 15% -податок на прибуток) та субсидій для підприємств, що впроваджують технологічні інновації. Мале підприємство провокує дослідження (до 50-70% вартості проекту).

Необхідно створити дієвий механізм комерціалізації результатів НДДКР, який би зміг задіяти всіх учасників ринку за допомогою державного страхування банківських кредитів під упровадження результатів НДДКР підприємствами, введення 10 % податкової пільги для приватних інвесторів, що фінансують упровадження інновацій. Також можна доцільно створити посередницький центр між розробниками та компаніями, зацікавленими у впровадженні технологічних інновацій, які надають інформацію та логістичну підтримку для комерціалізації результатів НДДКР.

Таким чином, унаслідок деградаційних тенденцій, низької інноваційної активності українським підприємствам складно конкурувати із зарубіжними виробниками. Істотним фактором нарощування переваг вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому ринку виступає інноваційний потенціал. При цьому, з нашої точки зору, головною умовою сучасного розвитку промислового підприємства є не тільки створення і збільшення, але і продуктивне використання наявного потенціалу, забезпечення його зростання в тих напрямках, які можуть гарантувати реальну соціально-економічну віддачу.

Для того, щоб правильно оцінити поточну ситуацію та знайти конкурентні переваги, підприємство може проаналізувати наявний інноваційний потенціал, виявити резерви із збільшенням ефективності його використання.

Застосування розроблених методів оцінки інноваційного потенціалу підприємств дозволить його менеджменту реально оцінити ресурси підприємства при підготовці інноваційних проектів і програм, уникнути нераціональних витрат, визначити подальші стратегічні напрями.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В першому розділі дипломної роботи на здобуття ступеня бакалавра було досліджено теоретичні аспекти інноваційного розвитку підприємства, економічну сутність, склад, структуру, напрями та методи оцінки інноваційної діяльності та їх вплив на організацію.

Визначили, що Україна має низький рівень доступності в інноваційному процесі фінансових ресурсів. Так, як організаційна форма не відповідає вимогам системи інновацій вітчизняних виробників, а також низький рівень гнучкості. Ступінь комерціалізації науково-технічних досягнень у більшості галузей національної економіки відносно низька, частина нових продуктів у загальному обсязі виробництва зменшується.

Було встановлено, що інновації є основною складовою процесу інновацій та розвитку підприємства. Мета інновацій – використання та комерціалізація наукових досліджень, розробок розширення та відновлення сфери застосування і покращення якості продукції (товарів, послуг), що виготовляється та вдосконалює технології їх виробництва з подальшим впровадженням на внутрішньому та зовнішньому ринку. Також інноваційна діяльність є основним джерелом конкурентних переваг підприємств, але як нами розглянуте підприємство машинобудівної галузі (основна галузь: «Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення, н.в.і.у.»), про яку можна сказати, що підприємство має малу кількість конкурентів.

Розгляд поняття «інноваційний розвиток» показує, що існує багато тлумачень цієї термінології, але вони всі мають спільний опис, виявляючи економічну природу інновацій та розвиток інновацій на підприємстві.

Таким чином, аналізуючи вищесказане, ми можемо сказати, що діяльність інновацій підприємства є запорукою її результативного функціонування. Проте інноваційна діяльність, як будь-яка інша, вимагає системного контролю через механізм який має бути елементом загального стратегічного устрою корпоративного управління.

Також, кожне підприємство, що хоче розвиватися інноваційно, повинне визначитися з напрямком інноваційного розвитку, та використовувати наведені методи оцінки інноваційного розвитку. Краще всього підприємству використовувати кілька методів оцінки одночасно, це дозволяє проводити більш детальне дослідження на підприємстві, але на жаль, на даний момент підприємство ТОВ «ВАТ Олімп» методи оцінки інноваційної діяльності використовує дуже мало.

В другому розділі аналізується галузь та діяльність підприємства ТОВ «ВАТ Олімп», але спочатку ми проаналізували стан інноваційного розвитку в Україні і дійшли висновку, що відставання науки і техніки в країні загрожує зростанням розвинених країн. Країна не має конкретних стратегій наукового розвитку та інноваційної політики, а прийняття управлінських рішень призвело до зменшення кількості науково-технічного персоналу.

З 2017 – 2019 років підприємство здійснює фінансово-господарську діяльність. Відбувається зростання нерухомості, запасів виручки від продажу та всіх показників фінансової стійкості. Тому підприємство сприяє фінансово-господарській діяльності з 2017 року по 2019 рік.

Визначили, що рентабельність продажів підприємства збільшився і це свідчить про те, що чим більше продукції продає, тим вища прибутковість реалізованої продукції, тим чистий прибуток підприємства вищий. Це на самперед залежить від кількості проданої продукції і того, наскільки швидко підприємство може виробничі витрати оплатити на цю продукцію.

В період досліджуваних років було виявлено, що підприємство станом на 2019 рік отримало прибуток у сумі 32 220 тис. грн., це показує те, що воно активно розвивається. Хоча підприємство не використовує в повній мірі інноваційний розвиток, воно може активно цим займатися та впроваджувати розвиток інновацій.

Отже, проаналізувавши галузь підприємства, можна сказати, що сильними сторонами є досвід роботи, довіра споживача та велика кількість різноманітної діяльності на підприємстві («Виробництво інших кранів і клапанів», «Виробництво обладнання зв'язку», «Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення» та ін.). Загальна кількість діяльностей, яка є на

підприємстві 50, але основна «Виробництво машин і устаткування спеціального призначення, н.в.і.у.»

У третьому розділі проаналізувавши ресурсну складову інноваційного потенціалу, ми побачили, що підприємство має гарні фінансові можливості і потенційно може вкладати кошти в інновації. Але для досягнення мети інноваційного розвитку потрібно збільшити кадровий потенціал підприємства.

Провели розрахунок на одне промислове підприємство з активними інноваціями та побачили, що станом на 2019 рік відбувається зростання, можна сказати, що останнім часом промислові підприємства активніше впроваджують інноваційну діяльність, але окремо про ТОВ «ВАТ Олімп» такого сказати не можна.

Підприємство не проводить дослідження ринку інноваційних продуктів, а також не формує стратегії введення такої продукції на ринок. Підприємство не має системи управління інтелектуальною власністю. Реєстрація прав інтелектуальної власності, створених підприємств, управління не проводилось і навіть не входило в режим власної технології. Основна виручка підприємства (90%) принесла основна галузь та діяльність, але не інноваційна продукція.

Необхідними умовами для ефективного розвитку інноваційного потенціалу на підприємстві є: створення умов для зростаючого опису інновацій на ринку; сприяння розвитку конкурентного середовища; надання пріоритету розвитку науки та освіти; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.

Щоб створити хорошу атмосферу інновацій на підприємстві, потрібно створити атмосферу довіри, виявити та поділити фактори, що «трансформують» працівників на спільні інноваційні зусилля пошукової системи, розподілити силові гроші на робочому місці та використовувати психологічні інструменти, які «породжують» нові ідеї.

В ході виконання даного розділу було запропоновано дві стратегії диверсифікованого зростання, а саме: «конгломеративна диверсифікація» та «горизонтальна диверсифікація». Ці стратегії дають змогу підприємству орієнтуватися на виробництво, яке використовуватиме вже наявні можливості підприємства, та розширення асоціації інноваційних продуктів, які в об'єктах

призначення. Фактори, що заважають здійснювати інноваційну діяльність це: висока вартість нововведень та високий економічний ризик.

Можна сказати, підприємство не ставить перед собою основну стратегічну мету здійснювати інновації, тому що веде цілком успішну діяльність і не вважає за потрібним вкладати кошти в інноваційний розвиток.

Підприємство повинне оцінювати, досліджувати та впроваджувати системи постійного вдосконалення процесів та продуктів, що широко використовуються за кордоном.

ГЛОСАРІЙ

1. Інновація – це суспільно-технічний економічний процес, що через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих по своїх властивостях виробів, технологій, прибуток і поява яких на ринку може принести доданий прибуток. Інновація охоплює весь спектр видів діяльності - від досліджень і розробок до маркетингу.
2. Новація – Новація – це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у якій-небудь сфері діяльності по підвищенню її ефективності. Новація може оформлятися у вигляді: відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків, раціоналізаторських пропозицій, ноу-хау, понять, наукових підходів чи принципів і та ін.
3. Інноваційний процес – сукупність науково-технічних, технологічних і організаційних змін, що відбуваються у процесі реалізації інновацій; процес послідовного перетворення ідеї на товар, що проходить етапи фундаментальних, прикладних досліджень, конструкторських розробок, маркетингу, виробництва, нарешті, збуту, – процес комерціалізації технологій.
4. Інноваційна діяльність – вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт введений на ринок, в оновлений чи вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до реалізації соціальних послуг, їх адаптацію до актуальних вимог суспільства.
5. Інноваційний розвиток – зміни, які спрямовані на оновлення та якісний ріст ефективності процесів або продукції, що супроводжується переходом на новий рівень системної організації.
6. Інноваційна активність – відмінна особливість динамічної реалізації сукупності цілеспрямованих процесів, що за рахунок упровадження інноваційних перетворень з урахуванням взаємодії факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ забезпечують підприємству певні конкурентні переваги. Тобто це комплексна характеристика інноваційної діяльності в динаміці.

7. Інноваційний клімат – розглядається переважно на рівні окремого підприємства або особи як зовнішнє середовище, яке формує їх ставлення до інновацій.
8. Поняття – форма мислення, яка відображає істотні властивості, зв'язки і відношення предметів і явищ в їхній суперечності і розвитку; думка або система думок, що узагальнює, виділяє предмети деякого класу за визначеними загальними і в сукупності специфічними для них ознаками.
9. Науково-технічна діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій.
10. Макрорівень – рівень економічної системи в масштабах світового господарства, народного господарства країни, окремих агрегованих секторів економіки країни: державного, приватного, колективного тощо.
11. Мікрорівень – рівень економічної системи в масштабах її окремої ланки, елемента. Наприклад, рівень підприємства, фірми.
12. Ефективність інновацій – Ефективність інновацій - це величина, що визначається конкретною здатністю інновацій зберегти певну кількість трудових, матеріальних і фінансових ресурсів із розрахунку на одиницю створених продуктів, технічних систем, структур.
13. Модель – відтворення чи відображення об'єкту, задуму, опису чи розрахунків, що відображає, імітує, відтворює принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи/та характеристики об'єкта дослідження чи відтворення.
14. Інноваційна модель – особлива система відносин, інститутів та інституцій, які створюють належні умови для науково-технічного прогресу в межах і під впливом визначеної державної інноваційної політики.
15. Інтелектуально-донорська модель – має ознаки інноваційної моделі, в якій не враховано стадії виробництва.
16. Спрямування трансформації – зміна, перетворювання виду, форми, істотних властивостей чого-небудь.
17. Адаптація підприємства – процес пристосування підсистем та елементів соціально-економічної системи та функцій, що ними здійснюються, до змін зовнішнього середовища.

18. Індекс прибутковості – метод, що порівнює теперішню вартість майбутніх грошових потоків з початковими інвестиціями.
19. Прибуток – це частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності.
20. Рентабельність – один із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва.
21. Фінансово-господарська діяльність – сукупність заходів по виробництву і реалізації товарів, послуг, продуктів з обмеженим обсягом фінансів і ресурсів підприємства.
22. Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.
23. Впровадження – поширення нововведень; досягнення практичного використання прогресивних ідей, винаходів, результатів наукових досліджень (інновацій).
24. Управлінська складова – визначає, які саме прийоми будуть використовуватися керівниками при здійсненні змін.
25. Інсорсинг технологій – створення власних автономних структурних одиниць (компаній), що надають спеціалізовані послуги, як підрозділам підприємства, так і зовнішнім контрагентам.
26. Аутсорсинг технологій – це передача частково або повністю функцій, що пов'язані з інформаційними технологіями, спеціалізованій компанії.
27. Інтелектуальна власність – результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини або кількох осіб.
28. Інформаційне забезпечення – це сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі.

29. Синтез – процес з'єднання або об'єднання раніше розрізнених речей або понять в ціле або набір.
30. Індукція – це процес судження, котрий досягає висновку, що при наявному стані знань є напевно істинний, але не гарантує його.
31. Дедукція - процес виведення висновку, що гарантовано слідує, якщо вихідні припущення істинні, то висновок на їх підставі є чинним.
32. Постіндустріальний – теорія нової стадії розвитку суспільства, що слідує за індустріальним суспільством. Провідну роль у такому суспільстві відводиться галузі послуг, науці, освіті, а основним об'єктом діяльності стає торгівля інформацією.
33. Неоіндустріальний – глобальний процес суттєвого підвищення рівня та зміни характеру індустріалізації розвинутих країн та країн наздоганяючого типу розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бубенко П.Т., Семиноженко В.П., Амоша О.І., Землякін А.І., Моїсеєв Г.В. Перспективи інноваційного розвитку регіонів // Інновації: проблеми науки і практики. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 335 с.
2. Касьяненко В.О. Зарубіжний досвід управління інноваційним потенціалом економіки та можливості його використання в Україні. Маркетинг і менеджмент інновацій, No 4, Т. II. 2011. URL: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_4_2_200_204.pdf
3. Геєць В.М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку ХХІ ст.// Банківська справа. – 2010. – №4. – С. 3–33.
4. The Global Innovation Index 2018. Report. World Intellectual Property Organization. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf
5. Бондарець М.В. Еволюція концепцій неоіндустріалізації транзитивних країн / М.В. Бондарець // Глобальні та національні проблеми економіки: Миколайвський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2015. – Вип. 4. – С. 46-49.
6. Воробьев Е.М., Демченко Т.И. Неоиндустриализация как форма экономической модернизации // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». – 2013. – № 1042. – С. 76-80.
7. Ляшенко В.І. Україна ХХІ: неоіндустріальна держава або «крах проєк-ту»? : монографія / В.І. Ляшенко, Є.В. Котов; НАН України, Ін-т економіки пром-сті; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. – Київ, 2015. – 196 с.
8. Задоя А.О. «Нова індустріалізація» в стратегії випереджаючого переслідування / А.О. Задоя // Теоретичні та прикладні питання економіки. Зб. наук. праць. Київ: МОНУ; КНУ імені Тараса Шевченка; Ін-т конкурентного суспільства – 2016. – Вип. 27, Т. 1. – С. 21-29.

9. Збаразська Л.О. Неоіндустріалізація в Україні: концепт національної моделі // Економіка промисловості. – 2017. – № 3 (75). – С. 5-32.
10. Хаустова В. Є., Крячко Є. М., Колодяжна Т. В. Оцінка конкурентоспроможності економік країн світу: теорія та практика // Бізнес Інформ. – 2019. – №8. – С. 49–56.
11. Жигір А. А. Формування конкурентоспроможності інноваційного підприємництва [Текст] / А. А. Жигір // Інвестиції: практика та досвід : Науковопрактичний журнал. — 2012. — № 6. — С. 49—51.
12. Прилуцька І. А. Розвиток інноваційного підприємництва як чинник забезпечення конкурентоспроможності економіки України / І. А. Прилуцька // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 9. — С. 117— 120.
13. Закон України «Про інноваційну діяльність»//Відомості Верховної Ради (ВВР), 2012, N 36, ст.266.
14. Шумпетер Й. Теория экономического развития. — М.: Эксмо, 2007. — 386 с.
15. Грифін Рикі В. Основи менеджменту / Рикі В. Грифін, В. Яцура. — Л., 2009. — 605 с.
16. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2010. – 504 с
17. Тычинский А.В. Управление инновационной деятельностью компаний: современные подходы, алгоритмы, опыт / А.В.Тычинский. – Таганрог: ТРТУ, 2006. – 415 с.
18. Лелон П. Развитие науки и планирования научных исследований / Лелон П. – М.: Наука, 2012. – 389 с
19. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент: учеб. пособие для вузов / И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2011. – 303 с
20. Завлин П.Н. Основы инновационного менеджмента: теория и практика : учебн. пособие / П.Н. Завлин, А.К. Казанцев, Л.Э. Миндели. – М.: ОАО “НПО “Издательство “Экономика”, 2009. – 475 с
21. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання / О. Лапко; Ін-т екон. прогноз. НАН України; Івано-Франківський держ. техн. ун-т нафти і газу. – К., 2014. – 253 с

22. Теленчук В.С. Теоретичні засади управління інноваційною діяльністю / В.С. Теленчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/telenchuk-vs-teoretichni-zasadi-upravlinnyainnovatsiynoyu-diyalnistyupidpriemstva/>
23. Лівощко Т.В. Інновації та інноваційна політика підприємства: принципи формування та механізми реалізації / Т.В. Лівощко, Д.С. Дворніченко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. - №6. – С. 116-124.
24. Буренніков Ю.Ю. Формування структури механізму управління інноваційною діяльністю / Ю.Ю. Буренніков // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2007. – № 3. – С. 42-45.
25. Рогоза М. Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.
26. Мороз О. С. Формування системи показників для оцінювання інноваційного розвитку підприємства / О. С. Мороз // ЭкономикаКрыма. – 2012. – № 3(40). – С. 263 – 266.
27. Крамської Д. Ю. Аналіз та удосконалення економічного змісту понять інновації і інноваційний розвиток / Д. Ю. Крамської, В. А. Кучинський // Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХП», 2013. – № 22(995).– С. 22 – 33.
28. Касс М. Е. Формирование стратегии инновационного развития предприятия на основе управления нематериальными активами : монография / М. Е. Касс. – Н. Новгород : ННГАСУ, 2011. – 159 с.
29. Федулова І. В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства / І. В. Федулова // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. – 2013. – № 36. – С. 114 – 118.
30. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств / О. А. Адаменко // Наукові праці Національного ун-ту харчових технологій. – 2010. – № 35. – С. 5 – 10.
31. Маевский В. Эволюционная теория и технологический прогресс / В. Маевский // Вопросы экономики : теорет. и научно-практ. журнал, 2012. – № 11. – С. 5- 16.

32. Бубенко П. Т. Конспект лекцій з курсу «Інноваційний розвиток підприємства» (для студентів денної та заочної форм навчання освітнього рівня магістр спеціальностей 051 – Економіка. Економіка підприємства і 071 – Облік і оподаткування. Облік і аудит) / П. Т. Бубенко, М. С. Владимірова; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 138 с.
33. Біловодська О.А. Системний аналіз і удосконалення теоретико-методологічних підходів до вибору напрямків інноваційного розвитку підприємств // Проблеми науки. – 2015. – №4 . – С. 7-15.
34. Проблеми управління інноваційним розвитком у транзитивній економіці: Монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2010. – 582 с.
35. Малюта Л. Я. Оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства / Малюта Л.Я. // Соціально-економічні проблеми і держава [Електронний ресурс]. – 2011. – Вип. 1 (4). – Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlyrpp.pdf>.
36. Маслак О.І., Квятковська Л.А. Система оцінки показників інноваційного потенціалу промислового підприємства / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=298>.
37. Вахнюк С.В. Показники економічної ефективності інноваційних технологій у банківській сфері: дис. ... кандидата екон. наук: 08.02.02 / Вахнюк С.В. – Суми, 2012. – 185 с.
38. Жихор О.Б. Оцінка ефективності інноваційних проектів підприємства : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.09 «Економіка, організація та управління підприємствами» / Жихор О.Б. – Харків, 2009. – 18 с.
39. Крылов Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: учебное пособие / Крылов Э.И., Власова В.М.,

- Журавкова И.В. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 608 с.
40. Кужда Т.І. Соціально-економічне оцінювання та планування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності) / Кужда Т.І. – Львів, 2014. – 23 с.
41. Лященко О.В. Проблеми оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства / Лященко О.В. // Економічний вісник Донбасу № 2 (20). – 2010. – С. 176 – 180.
42. Лютий С.В. Інноваційний розвиток підприємств машинобудування: класифікація факторів та їх аналіз / Лютий С.В. // Наука й економіка. – 2009. – №4 (12). – С. 267 – 271.
43. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за ред. В.М. Геєця. Київ : НАН України, 2015. 336 с
44. Наукова та інноваційна діяльність України у 2016 році : статистичний збірник / за ред. О.О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2017. С. 138. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
45. Наукова та інноваційна діяльність України у 2018 році : статистичний збірник / за ред. М.С. Кузнєцова. Київ : Державна служба статистики України, 2019. С. 107. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
46. De Prato, G., Nepelski, D. and Piroli, G. (2015). Innovation Radar: Identifying Innovations and Innovators with High Potential in ICT FP7, CIP & H2020 Projects. JRC Scientific and Policy Reports – EUR 27314 EN. Seville: JRC-IPTS. 52 p. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/9-innovation_radar-jrc-paper.pdf.
47. Юринець З.В. Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України: дис. ... док. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2016. 519 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/dis_yurynets.pdf.

48. Витрати на наукові дослідження в Україні та світі : вебсайт. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/rubryka-cikavo-znaty-vytratyna-naukovi-doslidzhennya-v-ukrayini-ta-sviti>.
49. Климов Е. А. Введение в психологию труда: Учеб. для вузов. — М: Культура и спорт, 2014. — 350 с
50. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / В.О. Василенко. — К.:Фенікс, 2009. — 440с.
51. Денисюк В. Інноваційна активність національної економіки: вдосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка / В. Денисюк // Економіст. — 2011. — № 8. — С. 45-49.
52. Ковалев В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2010. — 512 с.
53. Малевський Е.З. До питання створення національної системи венчурного інвестування в умовах ринкової трансформації / Е.З. Малевський // Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні: наук. зб. — Львів: Інтереко, 2012. — Спецвипуск. — № 15, ч. 1. — С. 183-190.
54. Лапко О.О. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки. Економіка і прогнозування — 2012. — №3. — с.25-42.
55. Бердников Д. Предпосылки возникновения венчурного капитала и возможность его применения в Украине. Підприємництво, господарство і право. — 2010. — №8. — С. 23–26.
56. Перспективи інноваційного розвитку України (аналітична доповідь). [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>.
57. Погорелов Ю. С. Развитие предприятия: понятия та виды / Ю. С. Погорелов // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
58. Механізм реалізації мотивацій інноваційного підприємництва: монографія / Витвицька О.Д. — К.: АграрМедіаГруп, 2011. — 330 с.

59. Інноваційна спроможність та технологічна готовність української економіки у міжнародних порівняннях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uitei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=432.
60. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес: дослідження IFC, 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect>.
61. Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
62. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 р. № 294 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012-2016 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/294-2012-%D0%BF>.
63. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. № 447 «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 рр.». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP080447.html.
64. Статистичний щорічник України за 2014 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 585 с.
65. Топух И. П. Инновационный климат как залог успешного функционирования предприятия. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.iubip.ru/branch/donetsk/.
66. Федулова Л.І. Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення результативності реструктуризації. Л.І. Федулова, М.О. Колош. Наукові праці МАУП. – К. : МАУП. – Вип. 2. – С. 37.
67. Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва // Конкурентний розвиток підприємництва в Україні: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. – С. 113- 119.
68. Біленська Я. Р. Складові інноваційного потенціалу промислових підприємств / Я.Р. Біленська, М.К. Бондарчук // Бізнес-інформ. – 2011. – № 8. – С. 42-45.

69. Богацька Н.М. Інноваційний потенціал підприємства та фактори впливу на нього / Н.М. Богацька, Ю.О. Обушак. www.rusnauka.com/29.../10_94479.doc.htm.
70. Гарин И. Почему украинцы забыли слово «инновации». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua/opinion/garin/pochemu-ukrainsy-zabyli-slovo-innovatsii-97118.html>.
71. Гречаник Б.В. Сутність та внутрішні чинники формування інноваційного клімату підприємства / Б.В. Гречаник // Зб.н.п. Вісник НУ “Львівська політехніка” №579 “Проблеми економіки та управління”. – Львів, В-во НУ “Львівська політехніка”, 2013. – 646 с.
72. Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 76–82
73. Дунська А. Р. Інноваційна стратегія як сучасний інструмент управління розвитком підприємства / А. Р. Дунська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cofcontact.com>.
74. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку: монографія / В. В. Зянько. – Вінниця: Універсум-Вінниця, 2005. – 263 с.
75. Інноваційна спроможність та технологічна готовність української економіки у міжнародних порівняннях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uitei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=432.
76. Інноваційні засади та виміри стратегічного розвитку підприємств в Україні: колективна монографія / І.Л. Петрова, З.М. Борисенко, Н.І. Данилюк та ін./ За ред. Петрової І.Л. – К: ВНЗ «Університет економіка та права «Крок», 2012. – 355 с. – с. 163.
77. Кураленко О. Г. Методологические вопросы инновационного развития экономических систем [Текст] / О. Г. Кураленко // Молодой ученый. – 2011. – №10. Т.1. – С. 127-130.

78. Марченко О. В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6. – С. 158-164.
79. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.org.ua>.
80. Чернобай Л. Інноваційна діяльність підприємств : сутнісна характеристика та проблеми її активізування. Демократичне врядування. 2012. № 10. С. 27-34.